FEDERICI COMMANDINI VRBINATIS

LIBER DE CENTRO GRAVITATIS SOLIDORVM.

CVM PRIVILEGIO IN ANNOS X.

BONONIAE,

Ex Officina Alexandri Benacii.

M D LXV.

ALEXANDRO FARNESIO CARDINALI AMPLISSIMO, ET OPTIMO.

CVM multæ res in mathematicis diſciplinis nequaquam ſatis adhuc explicatæ ſint, tum perdifficilis, & perobſcura quæſtio eſt de centro grauitatis corporum ſolidorum; quæ, & ad cognoſcendum pulcherrima eſt, & ad multa, quæ à mathematicis proponuntur, præclare intelligenda maximum affert adiumentum. de qua neminem ex mathematicis, neque noſtra, neque patrum noſtrorum memoria ſcriptum reliquiſſe ſcimus. & quamuis in earum monumentis literarum nō nulla reperiantur, ex quibus in hanc ſententiam adduci poſſumus, vt exiſtimemus hanc rem ab iiſdē vberrime tractatam eſſe; tamen neſcio quo fato adhuc in eiuſmodi librorum ignoratione verſamur. Archimedes quidem mathematicorū princeps in libello, cuius inſcriptio eſt, κέντρα βαρῶν ἐπιπέδων, de centro planorum copioſiſsime, atque acutiſsime conſcripſit: & in eo explicando ſummā ingenii, & ſcientiæ gloriā eſt cōſecutus. Sed de cognitione cētri grauitatis corporū ſolidorū nulla in eius libris litera inuenitur. non multos abhinc annos MARCELLVS II. PONT. MAX.

cum adhuc Cardinalis eſſet, mihi, quæ ſua erat humanitas, libros eiuſdem Archimedis de ijs, quæ vehuntur in aqua, latine redditos dono dedit. hos cum ego, ut aliorum ſtudia incitarem, emendãdos, & cõmentariis illuſtrandos ſuſcepiſſem, animaduerti dubitari non poſſe, quin Archimedes vel de hac materia ſcripſiſſet, vel aliorum mathematicorum ſcripta perlegiſſet. nam in iis tum alia nonnulla, tum maxime illam propoſitionem, ut euidentem, & aliàs probatam aſſumit, Centrũ grauitatis in portionibus conoidis rectanguli axem ita diuidere, vt pars, quæ ad verticem terminatur, alterius partis, quæ ad baſim dupla ſit. Verum hæc ad eam partem mathematicarum diſciplinarum præcipue refertur, in qua de centro grauitatis corporum ſolidorum tractatur. non eſt autem conſentaneum Archimedem illum admirabilem virum hanc propoſitionem ſibi argumentis confirmandam exiſtimaturum non fuiſſe, niſi eam vel aliis in locis probauiſſet, vel ab aliis probatam eſſe comperiſſet. quamobrem nequid in iis libris intelligendis deſiderari poſſet, ſtatui hanc etiam partem vel à veteribus prætermiſſam, vel tractatam quidem, ſed in tenebris iacentem, non intactam relinquere; atque ex aſsidua mathematicorum, præſertim Archimedis lectione, quæ mihi in mentem venerunt, ea in medium afferre; ut centri grauitatis corporum ſolidorum, ſi non perfectam, at certe aliquam notitiam haberemus. Quem meum laborem nõ mathematicis ſolum, verum iis etiam, qui naturæ obſcuritate delectantur, nõ iniucundam fore ſperaui: multa enim προβλήματα cognitione dignisſima, quæ ad vtrãque ſcientiam attinent, ſeſe legentibus obtuliſſent. neque id vlli mirandum videri debet. vt enim in corporibus noſtris omnia membra, ex quibus certa quædam officia naſcuntur, diuino quodam ordine inter ſe implicata, & colligata ſunt: in iisq; admirabilis illa conſpiratio, quam σύμπνοιαν græci vocant, eluceſcit, ita tres illæ Philoſophiæ (ut Ariſtotelis verbo vtar) quæ veritatem ſolam propoſitam habent, licet quibuſdam quaſi finibus ſuis regantur: tamen earũ vnaquæque per ſe ipſam quodammodo imperfecta eſt: neque altera ſine alterius auxilio plene comprehendi poteſt. complures præterea mathematicorum nodi ante hac explicatu difficillimi nullo negotio expediti eſſent: atque (ut vno verbo complectar) niſi mea valde amo, tractationem hanc meam ſtudioſis non mediocrem vtilitatem, & magnam voluptatem allaturam eſſe mihi perſuaſi. cum autem ad hoc ſcribendum aggreſſus eſsem, allatus eſt ad me liber Franciſci Maurolici Meſſanenſis, in quo vir ille doctisſimus, & in iis diſciplinis exercitatisſimus affirmabat ſe de centro grauitatis corporum ſolidorum conſcripſiſſe. cum hoc intellexiſſem, ſuſtinui me paulisper: tacitusque expectaui, dum opus clarissimi uiri, quem semper honoris caussa nomino, in lucem proferretur: mihi enim exploratissimum erat: Franciscum Maurolicum multo doctius, & exquisitius hoc disciplinarum genus scriptis suis traditurum. sed cum id tardius fieret, hoc est, ut ego interpretor, diligentius, mihi diutius hac scriptione non supersedendum esse duxi, præsertim cum iam libri Archimedis de iis, quæ uehuntur in aqua, opera mea illustrati typis excudēdi essent. nec me alia caussa impulisset, ut de centro grauitatis corporum solidorum scriberem, nisi ut hac etiam ratione lux eis quàm maxime fieri posset afferretur. atq; id eò mihi faciendum existimaui, quòd in spem ueniebam fore, ut cum ego ex omnibus mathematicis primus, hanc materiam explicandam suscepissem; si quid errati forte à me commissum esset, boni uiri potius id meæ de studiosis hominibus bene merēdi cupiditati, quàm arrogantiæ ascriberent. restabat ut considerarem, cui potissimum ex principibus uiris contemplationem hanc, nunc primum memoriæ, ac literis proditam dedicarem. harum mearum cogitationum summa facta, existimaui nemini conuenientius de centro grauitatis corporum opus dicari oportere, quàm ALEXANDRO FARNESIO grauissimo, ac prudentissimo Cardinali, quo in uiro summa fortuna semper cū summa uirtute certauit. quid enim maxime in te admirari debeant homines, obscurum est; usum'ne rerum, qui pueritiæ tempus extremum principium ha buisti, & imperiorũ, & ad Reges, & Imperatores honorificentissimarum legationum; an excellentiam in omni genere literarum, qui vix adolescẽtulus, quæ homines iam confirmata ætate summo studio, diuturnisq; laboribus didicerunt, scientia, & cognitione comprehendisti: an consilium, & sapientiam in regendis, & gubernãdis Ciuitatibus, cuius grauissimæ sententiæ in sanctissimo Reip. Christianæ consilio dictæ, potius diuina oracula, quàm sententiæ habitæ sunt, & habentur. prætermitto liberalitatem, & munificentiam tuam, quam in studiosissimo quoque ho nestando quotidie magis ostendis, ne videar auribus tuis potius, quàm veritati seruire. quamuis à te in tot præclaros viros tanta beneficia collata sunt, & conferũtur, vt omnibus testatum sit, nihil tibi esse charius, nihil iucundius, quàm eximia tua liberalitate homines ad amplexandam virtutem, licet currentes incitare. nihil dico de ceteris virtutibus tuis, quæ tantæ sunt, quantæ ne cogitatione quidem comprehendi possunt. Quamobrem hac præcipue de caussa te huius meæ lucubrationis patronum esse volui, quam ea, qua soles, humanitate accipies. te enim semper ob diuinas virtutes tuas colui, & obseruaui: nihilq; mihi fuit optatius; quàm tibi perspectum esse meum erga te animum; singularemq; obseruantiam. cœlum igitur digito attingam, si post grauissimas occupationes tuas legendo Federi-i tui libro aliquid impertiri temporis non grauabe is: eumq; in iis, qui tibi semper addicti erunt, numerare. Vale.

Federicus Commandinus.

FEDERICI COMMANDINI VRBINATIS LIBER DE CENTRO GRAVITATIS SOLIDORVM.

DIFFINITIONES.

CENTRVM grauitatis, Pappus Alexandrinus in octauo mathematicarum collectionum libro ita diffiniuit. 1

λέγομεν δὲ κέντρον βάρους ἑκάστου σώματος εἶναι σημεῖόν τι κείμενον ἐντός, ἀφ' οὗ κατ' ἐπίνοιαν ἀρτηθὲν τὸ βάρος ἠρεμεῖ φερόμενον, καὶ φυλάσσει τὴν ἐξ ἀρχῆς θέσιν, οὐ μὴ περιτρεπόμενον ἐν τῇ φορᾷ. hoc est,

Dicimus autem centrum grauitatis uniuscuiusque corporis punctum quoddam intra positum, à quo si graue appensum mente concipiatur, dum fertur quiescit; & seruat eam, quam in principio habebat positionem: neque in ipsa latione circumuertitur.

Possumus etiam hoc modo diffinire.

Centrum grauitatis uniuscuiusque solidæ figuræ est punctum illud intra positum, circa quod undique partes æqualium momentorum consistunt. si enim per tale centrum ducatur planum figuram quomodocunque secans semper in partes æqueponderantes ipſam diuidet.

2 Priſmatis, cylindri, & portionis cylindri axem appello rectam lineam, quæ oppoſitorum planorum centra grauitatis coniungit.

3 Pyramidis, coni, & portionis coni axem dico lineam, quæ à uertice ad centrum grauitatis baſis perducitur.

4 Si pyramis, conus, portio coni, uel conoidis ſecetur plano baſi æquidiſtante, pars, quæ eſt ad baſim, fruſtum pyramidis, coni, portionis coni, uel conoidis dicetur; quorum plana æquidiſtantia, quæ opponuntur ſimilia ſunt, & inæqualia: axes uero ſunt axium figurarum partes, quæ in ipſis comprehenduntur.

PETITIONES.

1 Solidarum figurarum ſimilium centra grauitatis ſimiliter ſunt poſita.

2 Solidis figuris ſimilibus, & æqualibus inter ſe aptatis, centra quoque grauitatis ipſarum inter ſe aptata erunt.

THEOREMA I. PROPOSITIO I.

Omnis figuræ rectilineæ in circulo deſcriptæ, quæ æqualibus lateribus, & angulis continetur, centrum grauitatis est idem, quod circuli centrum.

Sit primo triangulum æquilaterum a b c in circulo descriptum: & diuisa a c bifariam in d, ducatur b d. erit in linea b d centrum grauitatis triãguli a b c, ex tertia decima primi libri Archimedis de centro grauitatis planorum. Et quoniam linea a b est æqualis lineæ b c; & a d ipsi d c; estq; b d utrique communis: triangulum a b d æquale erit triangulo c b d: & anguli angulis æquales, qui æqualibus lateribus subtenduntur. ergo anguli ad d utriq; recti sunt. quòd cum linea b d secet a c bifariam, & ad angulos rectos; in ipsa b d est centrum circuli. quare in eadem b d linea erit centrum grauitatis trianguli, & circuli centrum. Similiter diuisa a b bifariam in e, & ducta c e, ostendetur in ipsa utrũque centrum contineri. ergo ea erunt in puncto, in quo lineæ b d, c e conueniunt. trianguli igitur a b c centrum grauitatis est idem, quod circuli centrum.

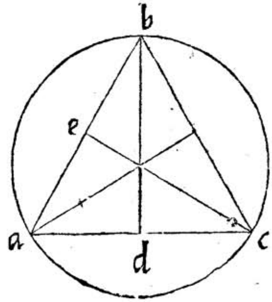

8. primi.

13. primi.

corol. primæ tertii

Sit quadratum a b c d in circulo descriptum: & ducantur a c, b d, quæ conueniant in e. ergo punctum e est centrum grauitatis quadrati, ex decima eiusdem libri Archimedis. Sed cum omnes anguli ad a b c d recti sint; erit a b c semicirculus: itemq; b c d: & propterea lineæ a c, b d diametri circuli:

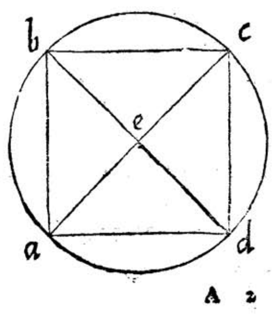

31. tertii.

quæ quidem in centro conueniunt. idem igitur eſt centrum grauitatis quadrati, & circuli centrum.

Sit pentagonum æquilaterum, & æquiangulum in circulo deſcriptum a b c d e: & iuncta b d, bifariamq; in f diuiſa, ducatur c f, & producatur ad circuli circumferentiam in g; quæ lineam a e in h ſecet: deinde iungantur a c, c e. Eodem modo, quo ſupra demonſtrabimus angulum b c f æqualem eſſe angulo d c f; & angulos ad f utroſque rectos: & idcirco lineam c f g per circuli centrum tranſire. Quoniam igi-

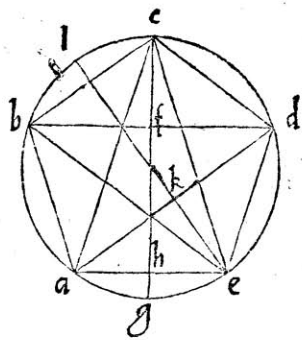

tur latera c b, b a, & c d, d e æqualia ſunt; & æquales anguli

4. Primi. c b a, c d e: erit baſis c a baſi c e, & angulus b c a angulo d c e æqualis. ergo & reliquus a c h, reliquo e c h. eſt autem c h utrique triangulo a c h, e c h communis. quare baſis a h æqualis eſt baſi h e: & anguli, qui ad h recti: ſuntq;

28. primi. recti, qui ad f. ergo lineæ a e, b d inter ſe ſe æquidiſtant. Itaque cum trapezij a b d e latera b d, a e æquidiſtantia à linea f h bifariam diuidantur; centrum grauitatis ipſius erit

13. Archimedis. in linea f h, ex ultima eiuſdem libri Archimedis. Sed trianguli b c d centrum grauitatis eſt in linea c f. ergo in eadem linea c h eſt centrum grauitatis trapezij a b d e, & trianguli b c d: hoc eſt pentagoni ipſius centrum: & centrum circuli. Rurſus ſi iuncta a d, bifariamq; ſecta in k, ducatur e k l: demonſtrabimus in ipſa utrumque centrum in eſſe. Sequitur ergo, ut punctum, in quo lineæ c g, e l conueniunt, idem ſit centrum circuli, & centrum grauitatis pentagoni.

Sit hexagonum a b c d e f æquilaterum, & æquiangulum in circulo deſignatum: iunganturq; b d, a e: & bifariam ſecta b d in g puncto, ducatur c g; & protrahatur ad circuli usque circumferentiam; quæ secet a e in h. Similiter concludemus c g per centrum circuli transire: & bifariam secare lineam a e; itemq; lineas b d, a e inter se æquidistantes esse. Cum igitur c g per centrum circuli transeat; & ad punctũ f perueniat necesse est: quòd c d e f sit dimidium circumferentiæ circuli. Quare in eadem diametro c f erunt centra grauitatis triangulorum b c d, a f e, & quadrilateri a b d e, ex quibus constat hexagonum a b c d e f. perspicuum est igitur in ipsa c f esse circuli centrum, & centrum grauitatis hexagoni. Rursus ducta altera diametro a d, eisdem rationibus ostendemus in ipsa utrumque cẽtrum inesse. Centrum ergo grauitatis hexagoni, & centrum circuli idem erit.

13. Archimedis 9. eiusdẽ.

Sit heptagonum a b c d e f g æquilaterum atque æquiangulum in circulo descriptum: & iungantur c e, b f, a g: diuisa autem c e bifariam in pũcto h: & iuncta d h producatur in k. non aliter demonstrabimus in linea d k esse centrum circuli, & centrum grauitatis trianguli c d e, & trapeziorum b c e f, a b f g, hoc est centrum totius heptagoni: & rursus eadem centra in alia diametro c l similiter ducta contineri. Quare & centrum grauitatis heptagoni, & centrum circuli in idem punctum conueniunt. Eodem mo

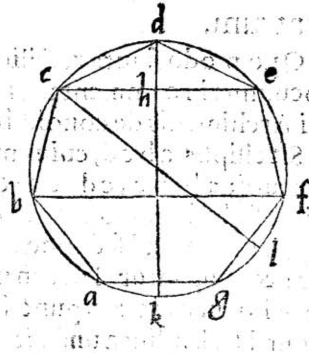

do in reliquis figuris æquilateris, & æquiangulis, quæ in circulo describuntur, probabimus cẽtrum grauitatis earum, & centrum circuli idem esse. quod quidem demonstrare oportebat.

Ex quibus apparet cuiuslibet figuræ rectilineæ in circulo plane descriptæ centrum grauitatis idẽ esse, quod & circuli centrum.

γνωρίμως Figuram in circulo plane descriptam appellamus, cuiusmodi est ea, quæ in duodecimo elementorum libro, propositione secunda describitur. ex æqualibus enim lateribus, & angulis constare perspicuum est.

THEOREMA II. PROPOSITIO II.

Omnis figuræ rectilineæ in ellipsi plane descriptæ centrum grauitatis est idem, quod ellipsis centrum.

Quo modo figura rectilinea in ellipsi plane describatur, docuimus in commentarijs in quintam propositionem libri Archimedis de conoidibus, & sphæroidibus.

Sit ellipsis a b c d, cuius maior axis a c, minor b d: iunganturq; a b, b c, c d, d a: & bifariam diuidantur in punctis e f g h. à centro autem, quod sit k ductæ lineæ k e, k f, k g, k h usque ad sectionem in puncta l m n o protrahantur: & iungantur l m, m n, n o, o l, ita ut a c secet lineas l o, m n, in z φ punctis; & b d secet l m, o n in χ ψ. erunt l k, k n linea una, itemque linea una ipsæ m k, k o: & lineæ b a, c d æquidistabunt lineæ m o: & b c, a d ipsi l n. rursus l o, m n axi b d æquidistabunt: & l m,

o n

o n ipſi a c. Quoniam enim triangulorum a b k, a d k, latus b k eſt æquale lateri k d; & a k utrique commune; anguliq́; ad k recti: baſis a b baſi a d; & reliqui anguli reliquis angulis æquales erunt. eadem quoque ratione oſtendetur b c 8. primi

æqualis c d; & a b ipſi b c. quare omnes a b, b c, c d, d a ſunt æquales. & quoniam anguli ad a æquales ſunt angulis ad c; erunt anguli b a c, a c d coalterni inter ſe æquales; itemq; d a c, a c b. ergo c d ipſi b a; & a d ipſi b c æquidiſtat. Atuero cum lineæ a b, c d inter ſe æquidiſtantes bifariam ſecentur in punctis e g; erit linea l e k g n diameter ſectionis, & linea una, ex demonſtratis in uigeſima octaua ſecundi conicorum.

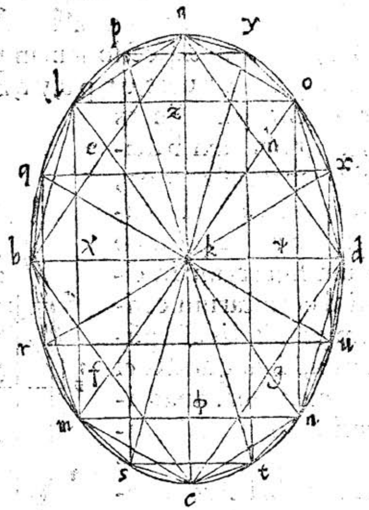

Et eadem ratione linea una m f k h o. Sunt autẽ a d, b c inter ſe ſe æquales, & æquidiſtantes. quare & earum dimidiæ a h, b f; itemq; h d, f e; & quæ ipſas coniungunt rectæ lineæ æquales, & æquidiſtantes erunt. æquidiſtãt igitur b a, c d diametro m o: & pariter a d, b c ipſi l n æquidiſtare oſtendemus. Si igitur manẽte diametro a c intelligatur a b c portio ellipſis ad portionem a d c moueri, cum primum b applicuerit ad d, cõgruet tota portio toti portioni, lineaq́; b a lineæ a d; & b c ipſi c d congruet: punctum uero e cadet in h; f in g: & linea k e in lineam k h: & k f in k g. quare & e l in h o, et f m in g n. At ipſa l z in z o; et m ϕ in ϕ n cadet. congruet igitur triangulum l k z triangulo o k z: et 33. primi triangulum m k φ triangulo n k φ. ergo anguli l z k, o z k, m φ k, n φ k æquales sunt, ac recti. quòd cum etiam recti sint, qui ad k; æquidistabunt lineæ l o, m n axi b d. & ita demonstrabuntur l m, o n ipsi a c æquidistare. Rursus si iungantur a l, l b, b m, m c, c n, n d, d o, o a: & bifariam diuidantur: à centro autem k ad diuisiones ductæ lineæ protrahantur usque ad sectionem in puncta p q r s t u x y: & postremo p y, q x, r u, s t, q r, p s, y t, x u coniungantur. Similiter ostendemus lineas p y, q x, r u, s t axi b d æquidistantes esse: & q r, p s, y t, x u æquidistantes ipsi a c. Itaque dico harum figurarum in ellipsi descriptarum centrum grauitatis esse punctum k, idem quod & ellipsis centrum. quadrilateri enim a b c d centrum est k, ex decima eiusdem libri Archimedis, quippe cũ in eo omnes diametri cõueniãt. Sed in figura a l b m c n d o, quoniam trianguli a l b centrum grauitatis est in linea l e: trapezijq; a b m o centrum in linea e k: trapezij o m c d in k g: & trianguli c n d in ipsa g n: erit magnitudinis ex his omnibus constantis, uidelicet totius figuræ centrum grauitatis in linea l n: & ob eandem caussam in linea o m: est enim trianguli a o d centrum in linea o h: trapezij a l n d in h k: trapezij l b c n in k f: & trianguli b m c in f m. cum ergo figuræ a l b m c n d o centrum grauitatis sit in linea l n, & in linea o m; erit centrum ipsius punctum k, in

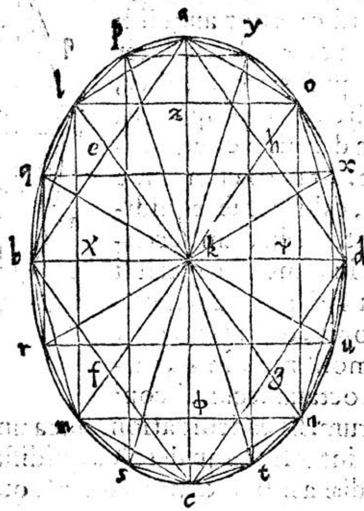

29. primi.

13. Archimedis.

Vltima.

quo

quo ſcilicet l n, o m conueniunt. Poſtremo in figura a p l q b r m s c t n u d x o y centrum grauitatis trianguli p a y, & trapezii o l o y eſt in linea a z: trapeziorum uero l q x o, q b d x centrum eſt in linea z k: & trapeziorū b r u d, r m n u in k φ: & denique trapezii m s t n; & trianguli s c t in φ c. quare magnitudinis ex his compoſitæ centrū in linea a c conſiſtit. Rurſus trianguli q b r, & trapezii q l m r centrum eſt in linea b χ: trapeziorum l p s m, p a c s, a y t c, y o n t in linea χ φ: trapeziiq; o x u n, & trianguli x d u centrum in ψ d. totius ergo magnitudinis centrum eſt in linea b d. ex quo ſequitur, centrum grauitatis figuræ a p l q b r m s c t n u d x o y eſſe punctū κ, lineis ſcilicet a c, b d commune, quæ omnia demonſtrare oportebat.

THEOREMA III. PROPOSITIO III.

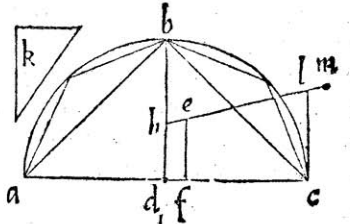

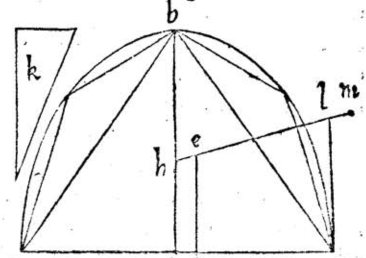

Cuiuslibet portionis circuli, & ellipſis, quæ dimidia non ſit maior, centrum grauitatis in portionis diametro conſiſtit.

HOC eodem prorſus modo demonſtrabitur, quo in libro de centro grauitatis planorum ab Archimede demonſtratū eſt, in portione cōtenta recta linea, & rectanguli coni ſectione grauitatis cētrum eſſe in diametro portionis. Et ita demonſtrari poteſt in portione, quæ recta linea & obtuſianguli coni ſectione, ſeu hyperbola continetur.

THEOREMA IIII. PROPOSITIO IIII.

In circulo & ellipſi idem eſt figuræ & grauitatis centrum.

SIT circulus, uel ellipſis, cuius centrum a. Dico a grauitatis quoque centrum eſſe. Si enim fieri poteſt, ſit b centrum grauitatis: & iuncta a b extra figuram in c producatur: quam uero proportionem habet linea c a ad a b, habeat circulus a ad alium circulum, in quo d; uel ellipſis ad aliam ellipſim: & in circulo, uel ellipſi figura rectilinea plane deſcribatur adeo, ut tandem relinquantur portiones quædam minores circulo, uel ellipſi d; quæ figura ſit e f g h k l m n. Illud uero in circulo fieri poſſe ex duodecimo elementorum libro, propoſitione ſecunda manifeſte conſtat; at in ellipſi nos demonſtrauimus in commentariis in quintam propoſitionem Archimedis de conoidibus, & ſphæroidibus. erit igitur a centrum grauitatis ipſius figuræ, quod proxime oſtẽdimus. Itaque quoniam circulus a ad circulum d; uel ellipſis a ad ellipſim d eandem proportionẽ habet, quam linea c a ad a b: portiones uero ſunt minores circulo uel ellipſi d: habebit circulus, uel ellipſis ad portiones maiorem proportionem, quàm c a ad a b: & diuidendo figura rectilinea e f g h k l m n ad portiones

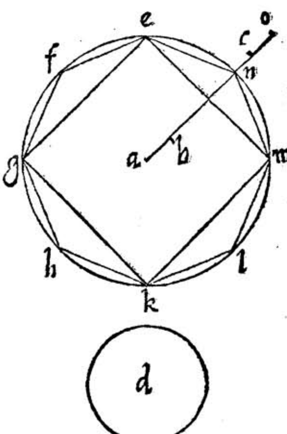

8. quinti.

19. quinti apud Cãpanum.

habebit

habebit maiorem proportionẽ, quam c b ad b a. fiat o b ad b a, ut figura rectilinea ad portiones. cum igitur à circulo, uel ellipsi, cuius grauitatis centrum est b, auferatur figura rectilinea e f g h k l m n, cuius centrum a; reliquæ magnitudinis ex portionibus compositæ centrum grauitatis erit in linea a b producta, & in puncto o, extra figuram posito. quod quidem fieri nullo modo posse perspicuum est. sequitur ergo, ut circuli & ellipsis centrum grauitatis sit punctum a, idem quod figuræ centrum.

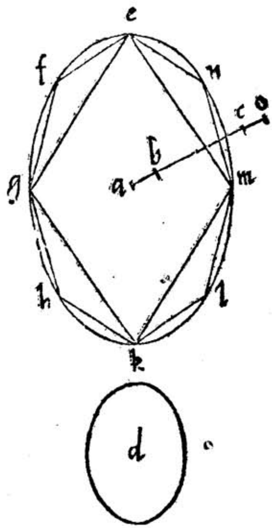

8. Archimedis.

ALITER.

Sit circulus, uel ellipsis a b c d, cuius diameter d b, & centrum e: ducaturq; per e recta linea a c, secans ipsam d b ad rectos angulos. erunt a d c, a b c circuli, uel ellipsis dimidiæ portiones. Itaque quoniam portiõis a d c cẽtrũ grauitatis est in diametro d e: & portionis a b c centrum est ĩ ipsa e b: totius circuli, uel ellipsis grauitatis centrum erit in diametro d b. Sit autem portionis a d c cẽtrum grauitatis f: & sumatur

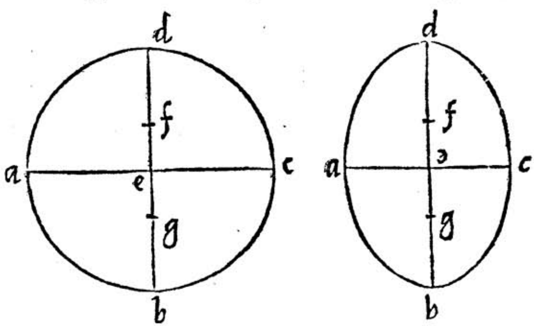

in linea e b punctũ g, ita ut sit g e æqualis e f. erit g portionis a b c centrum. nam si hæ portiones, quæ æquales & similes sunt, inter se se aptentur, ita ut b e cadat in d e, & punctum b in d cadet, & g in f: figuris autem æqualibus, & similibus inter se aptatis, centra quoque grauitatis ipsarum inter se aptata erunt, ex quinta petitione Archimedis in libro de centro grauitatis planorum. Quare cum portionis a d c centrum grauitatis sit f: & portionis a b c centrum g: magnitudinis; quæ ex utrisque efficitur: hoc est circuli uel ellipsis grauitatis centrum in medio lineæ f g, quod est e, consistet, ex quarta propositione eiusdem libri Archimedis. ergo circuli, uel ellipsis centrum grauitatis est idem, quod figuræ centrum. atque illud est, quod demonstrare oportebat.

Ex quibus sequitur portionis circuli, uel ellipsis, quæ dimidia maior sit, centrum grauitatis in diametro quoque ipsius consistere.

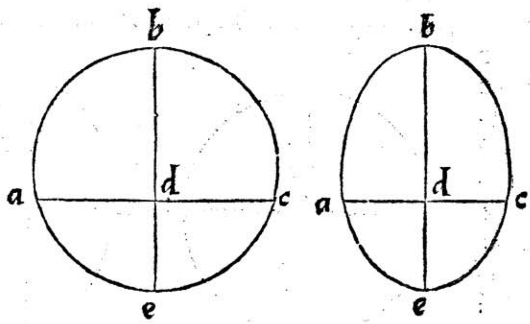

Sit enim maior portio a b c, cuius diameter b d, & compleatur circulus, uel ellipsis, ut portio reliqua sit a e c, dia

metrum

metrum habens e d. Quoniam igitur circuli uel ellipsis a e c b grauitatis centrum est in diametro b e, & portionis a e c centrum in linea e d: reliquæ portionis, uidelicet a b c centrum grauitatis in ipsa b d consistat necesse est, ex octaua propositione eiusdem.

THEOREMA V. PROPOSITIO V.

SI prisma secetur plano oppositis planis æquidistante, sectio erit figura æqualis & similis ei, quæ est oppositorum planorum, centrum grauitatis in axe habens.

Sit prisma, in quo plana opposita sint triangula a b c, d e f; axis g h: & secetur plano iam dictis planis æquidistãte; quod faciat sectionem k l m; & axi in pũcto n occurrat. Dico k l m triangulum æquale esse, & simile triangulis a b c d e f; atque eius grauitatis centrum esse punctum n. Quoniam enim plana a b c K l m æquidistantia secãtur a plano a e; rectæ lineæ a b, K l, quæ sunt ipsorum cõmunes sectiones inter se se æquidistant. Sed æquidistant a d, b e; cum a e sit parallelogrammum, ex prismatis diffinitione. ergo & a l parallelogrammũ erit; & propterea linea k l, ipsi a b æqualis. Similiter demonstrabitur l m æquidistans, & æqualis b c; & m k ipsi c a. 16. undecimi. 34. primi

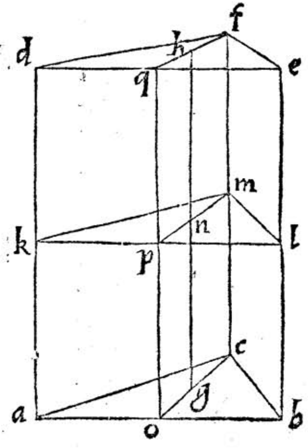

Itaque quoniam duæ lineæ K l, l m ſe ſe tangentes, duab us lineis ſe ſe tangentibus a b, b c æquidiſtant; nec ſunt in e o-
10. unde cimi dem plano: angulus κ l m æqualis eſt angulo a b c: & ita an gulus l m κ, angulo b c a, & m κ l ipſi c a b æqualis prob abi tur. triangulum ergo κ l m eſt æquale, & ſimile triangulo a b c. quare & triangulo d e f. Ducatur linea c g o, & per ip ſam, & per c f ducatur planum ſecans priſma; cuius & paral lelogramnu a e communis ſectio ſit o p q. tranſibit linea f q per h, & m p per n. nam cum plana æquidiſtantia ſecen tur à plano c q, communes eorum ſectiones c g o, m p, f q ſibi ipſis æquidiſtabunt. Sed & æquidiſtant a b, κ l, d e. an-
10. unde cimi guli ergo a o c, κ p m, d q f inter ſe æquales ſunt: & ſunt æquales qui ad puncta a k d conſtituuntur. quare & reliqui reliquis æquales; & triangula a c o, κ m p, d f q inter ſe ſimi
4. ſexti lia erunt. Vt igitur c a ad a o, ita f d ad d q: & permutandò ut c a ad f d, ita a o ad d q. eſt autem c a æqualis f d. ergo & a o ipſi d q. eadem quoque ratione & a o ipſi κ p æqualis demonſtrabitur. Itaque ſi triangula, a b c, d e f æqualia & ſimilia inter ſe aptétur, cadet linea f q in lineam
per 5. petitionem Archimedis. c g o. Sed & centrũ grauitatis h in g centrũ cadet. trãſibit igitur linea f q per h: & planum per c o & c f ductũ per axẽ g h ducetur: idcircoq; lineam m p etiã per n trãſire neceſſe erit. Quoniam ergo f h, c g æquales ſunt, & æquidiſtãtes: itemq; h q, g o; rectæ lineæ, quæ ipſas cõnectũt c m f, g n h, o p q æquales & æquidiſtãtes erũt.

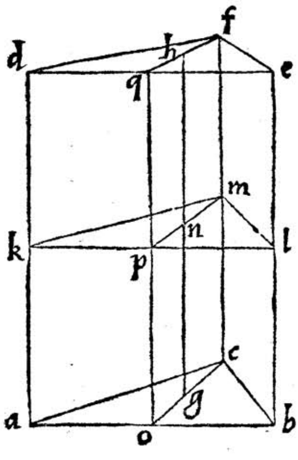

æqui-

æquidiſtant autem c g o, m n p. ergo parallelogrãma ſunt o n, g m, & linea m n æqualis c g; & n p ipſi g o. aptatis igitur k l m, a b c triãgulis, quæ æqualia & ſimilia sũt; linea m p in c o, & punctum n in g cadet. Quòd cũ g ſit centrum grauitatis trianguli a b c, & n trianguli k l m grauitatis centrum erit id, quod demonſtrandum relinquebatur. Simili ratione idem contingere demonſtrabimus in aliis priſmatibus, ſiue quadrilatera, ſiue plurilatera habeant plana, quæ opponuntur.

COROLLARIVM.

Ex iam demonſtratis perſpicue apparet, cuius libet priſmatis axem, parallelogrammorum lateribus, quæ ab oppoſitis planis ducũtur æquidiſtare.

THEOREMA VI. PROPOSITIO VI.

Cuiuslibet priſmatis centrum grauitatis eſt in plano, quod oppoſitis planis æquidiſtans, reliquorum planorum latera bifariam diuidit.

Sit priſma, in quo plana, quæ opponuntur ſint triangula a c e, b d f: & parallelogrammorum latera a b, c d, e f bifariam diuidãtur in punctis g h k: per diuiſiones autem planum ducatur; cuius ſectio figura g h k. erit linea g h æquidiſtans lineis a c, b d & h k ipſis c e, d f. quare ex decimaquinta undecimi elementorum, planum illud planis a c e, b d f æquidiſtabit, & faciet ſectionem figuram ipſis æqualem, & ſimilem, ut proxime demonſtrauimus. Dico centrum grauitatis priſmatis eſſe in plano g h k. Si enim fieri poteſt, ſit eius centrum l: & ducatur l m uſque ad planum g h k, quæ ipſi a b æquidiſtet.

33. primi

5. huius

r. decimi ergo linea a g continenter in duas partes æquales diuisa, relinquetur tãdem pars aliqua n g, quæ minor erit l m. Vtraque uero linearum a g, g b diuidatur in partes æquales ipsi n g: & per puncta diuisionum plana oppositis planis æquidistantia ducantur. erunt sectiones figuræ æquales, ac similes ipsis a c e, b d f: & totum prisma diuisum erit in prismata æqualia, & similia: quæ cum inter se congruãt; & grauitatis centra sibi ipsis congruentia, respondentiaq; habebunt. Itaq: sunt magnitudines quædã æquales ipsi n h, & numero pares, quarum centra grauitatis in eadẽ recta linea constituuntur: duæ uero mediæ æquales sunt: & quæ ex utraque parte ipsarum similiter æquales: & æquales rectæ lineæ, quæ inter grauitatis centra interiiciuntur. quare ex corollario quintæ propositionis primi libri Archimedis de centro grauitatis planorum; magnitudinis ex his omnibus compositæ centrum grauitatis est in medio lineæ, quæ magnitudinum mediarum centra coniungit. at qui non ita res habet,

5 huius

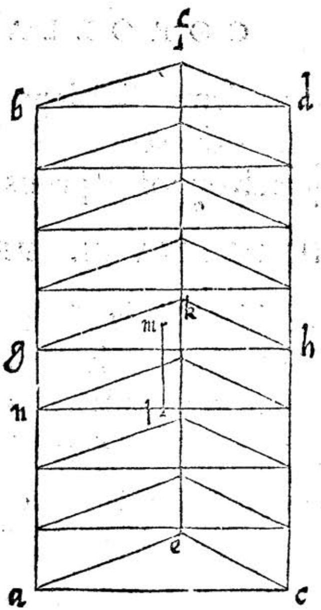

bet, si quidem l extra medias magnitudines positum est. Constat igitur centrum grauitatis prismatis esse in plano

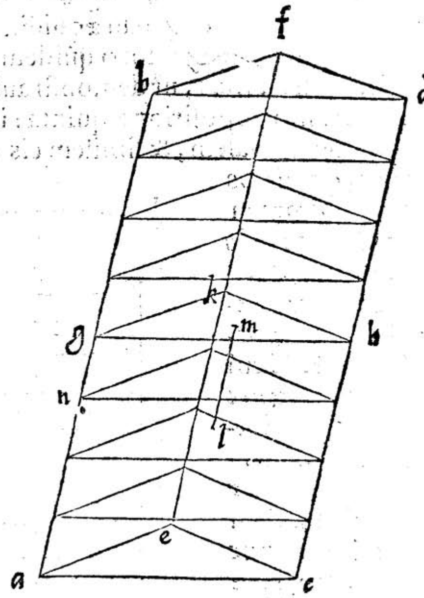

g h k, quod nos demonstrandum proposuimus. At si opposita plana in prismate sint quadrilatera, uel plurilatera, eadem erit in omnibus demonstratio.

THEOREMA VII. PROPOSITIO VII.

Cuiuslibet cylindri, & cuiuslibet cylindri portionis centrum grauitatis est in plano, quod basibus æquidistans, parallelogrammi per axem latera bifariam secat.

SIT cylindrus, uel cylindri portio a c: & plano per axem ducto secetur; cuius sectio sit parallelogrammum a b c d: & bifariam diuisis a d, b c parallelogrammi lateribus, per diuisionum puncta e f planum basi æquidistans ducatur; quod faciet sectionem in cylindro quidem circulum æqualem iis, qui sunt in basibus, ut demonstrauit Serenus in libro cylindricorum, propositione quinta: in cylindri uero portione ellipsim æqualem, & similem eis, quæ sunt in oppositis planis, quod nos demonstrauimus in commentariis in librum Archimedis de conoidibus, & sphæroidibus. Dico centrum grauitatis cylindri, uel cylindri portionis esse in plano e f. Si enim fieri potest, sit centrum g: & ducatur g h ipsi a d æquidistans, usque ad e f planum. Itaque linea a e continenter diuisa bifariam, erit tandem pars aliqua ipsius k e, minor g h. Diuidantur ergo lineæ a e, e d in partes æquales ipsi k e: & per diuisiones plana basibus æquidistantia ducatur. erunt iam sectiones, figuræ æquales, & similes eis, quæ sunt in basibus: atque erit cylindrus in cylindros diuisus: & cylindri portio in portiones æquales, & similes ipsi k f. reliqua similiter, ut superius in prismate concludentur.

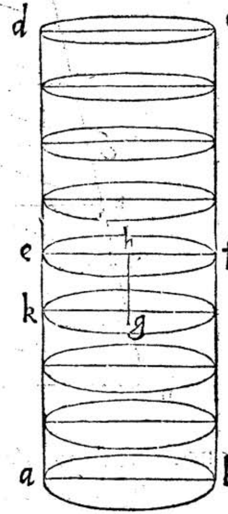

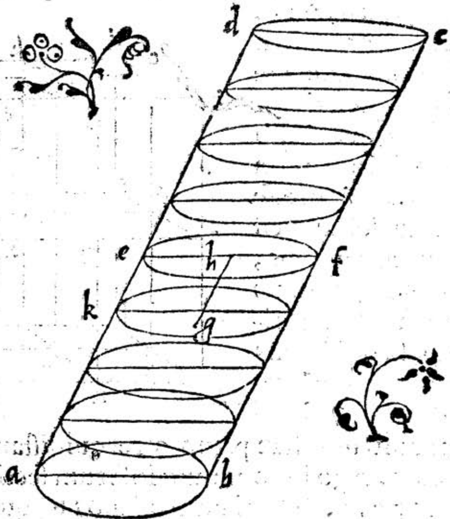

THEOREMA VIII. PROPOSITIO VIII.

Cuiuslibet prismatis, & cuiuslibet cylindri, uel cylindri portionis grauitatis centrum in medio ipsius axis consistit.

Sit primum a f prisma æquidistantibus planis contentũ, quod solidum parallelepipedum appellatur: & oppositorum planorum c f, a h, d a, f g latera bifariam diuidantur in punctis k l m n o p q r s t u x: & per diuisiones ducantur plana k n, o r, s x. communes autem eorum planorum sectiones sint lineæ y z, $\theta\ \phi$, $\chi\ \psi$: quæ in puncto ω conueniãt. erit ex decima eiusdem libri Archimedis parallelogrammi c f centrum grauitatis punctum y; parallelogrammi a h centrum z: parallelogrammi a d, ϵ: parallelogrammi f g, ϕ: parallelogrammi d h, χ: & parallelogrammi c g centrũ ψ: atque erit ω punctum medium uniuscuiusque axis, uidelicet eius lineæ, quæ oppositorum planorũ centra coniungit. Dico ω centrum esse grauitatis ipsius solidi. est

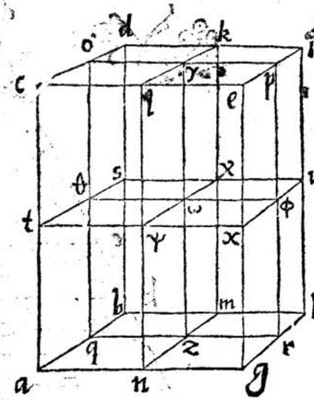

6 huius enim, ut demonstrauimus, solidi a f centrum grauitatis in plano K n; quod oppositis planis a d, g f æquidistans reliquorum planorum latera bifariam diuidit: & simili ratione idem centrum est in plano o r, æquidistante planis a e, b f oppositis. ergo in communi ipsorum sectione: uidelicet in linea y z. Sed est etiam in plano t u, quod quidẽ y z secat in ω. Constat igitur centrum grauitatis solidi esse punctum ω, medium scilicet axium, hoc est linearum, quæ planorum oppositorum centra coniungunt.

Sit aliud prisma a f; & in eo plana, quæ opponuntur, triangula a b c, d e f: diuisisq; bifariam parallelogrammorum lateribus a d, b e, c f in punctis g h k, per diuisiones planũ ducatur, quod oppositis planis æquidistans faciet sectionẽ triangulum g h k æquale, & simile ipsis a b c, d e f. Rursus diuidatur a b bifariam in l: & iuncta c l per ipsam, & per c k f planum ducatur prisma secans, cuius, & parallelogrã mi a e communis sectio sit l m n. diuidet punctum m lineam g h bifariam; & ita n diuidet lineam d e: quoniam
7 huius triangula a c l, g k m, d f n æqualia sunt, & similia, ut supra demonstrauimus. Iam ex iis, quæ tradita sunt, constat centrum greuitatis prismatis in plano g h k contineri. Dico ipsum esse in linea k m. Si enim fieri potest, sit o centrum: & per

& per o ducatur o p ad k m ipsi h g æquidistans. Itaque linea h m bifariã usque eò diuidatur, quoad reliqua sit pars quædam q m, minor o p. deinde h m, m g diuidantur in partes æquales ipsi m q: & per diuisiones lineæ ipsi m K æquidistantes ducantur. puncta uero, in quibus hæ triangulorum latera secant, coniungantur ductis lineis r s, t u,

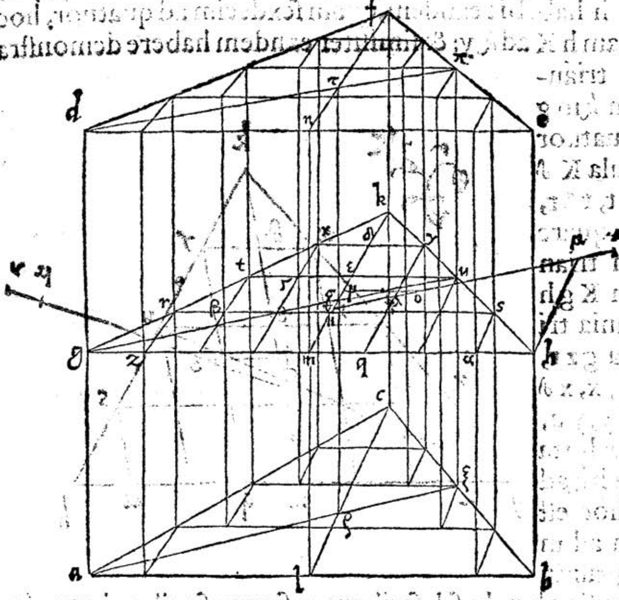

x y; quæ basi g h æquidistabunt. Quoniam enim lineæ g z, h α sunt æquales: itemq; æquales g m, m h: ut m g ad g z, ita erit m h, ad h α: & diuidendo, ut m z ad z g, ita m α ad α h. Sed ut m z, ad z g, ita k r, ad r g: & ut m α ad α h, ita k s ad s h. quare ut k r ad r g, ita k s ad s h. æquidistant igitur inter sese r s, g h. eadem quoque ratione demonstrabimus 2. sexti. 11. quinti 2. sexti.

tu, x y ipſi g h æquidiſtare. Et quoniam triangula, quæ ſunt à lineis [illegible] æqualia ſunt inter ſe, & ſimilia triangulo K m h: habebit triangulum K m h ad triangulum K δ y duplam proportionem eius, quæ eſt lineæ K h ad K y. ſed K h poſita eſt quadrupla ipſius k y. ergo triangulum k m h ad triangulum K δ y eãdem proportionem habebit, quam ſexdecim ad unũ: & ad quatuor triangula k δ y, y u, u s, s α h habebit eandem, quam ſexdecim ad quatuor, hoc eſt quam h K ad k y: & ſimiliter eandem habere demonſtrabitur triangulum k m g ad quatuor triãgula K δ x, x γ t, t β r, r z g. quare totum triangulum K g h ad omnia triangula g z r, r β t, t γ x, x δ K, K δ y, y u, u s, s α h ita erit, ut h k ad k y, hoc eſt ut h m ad m q. Si igitur in triangulis a b c, d e f deſcribantur figuræ ſimiles ei, quæ deſcripta eſt in g h K triangulo: & per lineas ſibi reſpondentes plana ducantur: totum priſma a f diuiſum erit in tria ſolida parallelepipeda y γ, u β, s z, quorum baſes ſunt æquales & ſimiles ipſis parallelogrammis y γ, u β, s z: & in octo priſmata g z r, r β t, t γ x, x δ K, k δ y, y u, u s, s α h: quorum item baſes æquales, & ſimiles ſunt dictis triangulis; altitudo autem in omnibus, totius priſmatis altitudini æqualis:

[illegible] ſexti

2. uel 12. quinti.

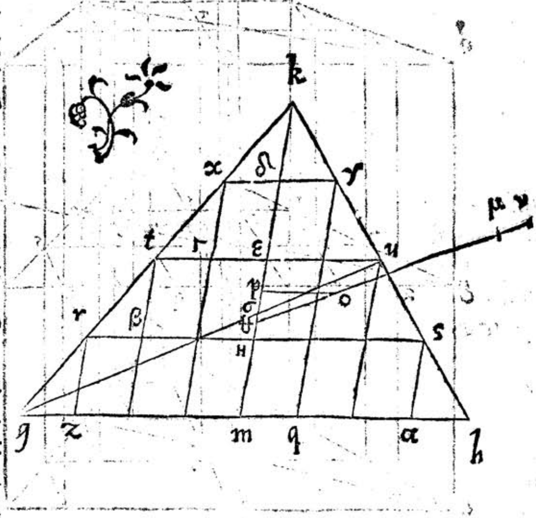

Itaque solidi parallelepipedi y γ centrum grauitatis est in linea δ ϛ: solidi u β centrum est in linea ε η: & solidi s z in linea η m; quæ quidem lineæ axes sunt, cum planorum oppositorum centra coniungant. ergo magnitudinis ex his solidis compositæ centrum grauitatis est in linea δ m, quod sit θ; & iuncta θ o producatur: à puncto autem h ducatur h μ ipsi m k æquidistans, quæ cum θ o in μ conueniat. triangulum igitur g h k ad omnia triangula g z r, r β t, t γ x, x δ k, k δ y, y u, u s, s α h eandem habet proportionem, quam h m ad m q; hoc est, quam μ θ ad θ λ: nam si h m, μ θ produci intelligantur, quousque coeant; erit ob linearum q y, m k æquidistantiam, ut h q ad q m, ita μ λ ad ad λ θ: & componendo, ut h m ad m q, ita μ θ ad θ λ. linea uero θ o maior est, quàm θ λ: habebit igitur μ θ ad θ λ maiorem proportionem, quàm ad θ o. quare triangulum etiam g h κ ad omnia iam dicta triangula maiorem proportionē habebit, quàm μ θ ad θ o. sed ut triangulū g h κ ad omnia triangula, ita totū prisma a f ad omnia prismata g z r, r β t, t γ x, x δ κ, κ δ y, y u, u s, s α h: quoniam enim solida parallelepipeda æque alta, eandem inter se proportionem habent, quam bases; ut ex trigesimasecunda undecimi elementorum constat. sunt autem solida parallelepipeda prismatum triangulares bases habentium dupla: sequitur, ut etiam huiusmodi prismata inter se sint, sicut eorum bases. ergo totum prisma ad omnia prismata maiorem proportionem habet, quam μ θ ad θ o: & diuidendo solida parallelepipeda y γ, u β, s z ad omnia prismata proportionem habent maiorem, quàm μ o ad o θ. fiat ν o ad o θ, ut solida parallelepipeda y γ, u β, s z ad omnia prismata. Itaque cum à prismate a f, cuius centrum grauitatis est o, auferatur magnitudo ex solidis parallelepipedis y γ, u β, s z constans: atque ipsius grauitatis centrum sit θ: reliquæ magnitudinis, quæ ex omnibus prismatibus constat, grauitatis centrum erit in linea θ o producta: & in puncto ν, ex octaua propositione eiusdem libri Archi-

8. quinti.

28. undecimi

15. quinti

19. quinti apud Cāpanum.

medis

medis; ergo punctum ν extra prisma a f positum, centrum erit magnitudinis cōpositæ ex omnibus prismatibus g z, r β t, t γ x, x δ k, k δ y, y u, u s, s α h, quod fieri nullo modo potest. est enim ex diffinitione centrum grauitatis solidæ figuræ intra ipsam positum, non extra. quare relinquitur, ut cētrum grauitatis prismatis sit in linea K m. Rursus b c bifariam in ξ diuidatur: & ducta a ξ, per ipsam, & per lineam a g d planum ducatur; quod prisma secet: faciatq; in parallelogrammo b f sectionem ξ π diuidet punctum π lineam quoque c f bifariam: & erit plani eius, & trianguli g h K communis sectio g u; quòd pūctum u in medio lineæ h K

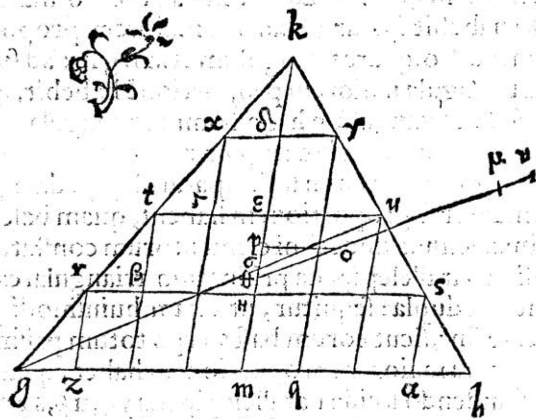

positum sit. Similiter demonstrabimus centrum grauitatis prismatis in ipsa g u inesse. sit autem planorum c f n l, a d π ξ communis sectio linea ρ σ τ; quæ quidem prismatis axis erit, cum transeat per centra grauitatis triangulorum a b c, g h K, d e f, ex quartadecima eiusdem. ergo centrum grauitatis prismatis a f est punctum σ, centrum scilicet

trianguli

trianguli g h K, & ipsius ρ τ axis medium.

Sit prisma a g, cuius opposita plana sint quadrilatera a b c d, e f g h: secenturq; a e, b f, c g, d h bifariam: & per diuisiones planum ducatur; quod sectionem faciat quadrilaterum K l m n. Deinde iuncta a c per lineas a c, a e ducatur planum secãs prisma, quod ipsum diuidet in duo prismata triangulares bases habentia a b c e f g, a d c e h g. Sint autẽ triangulorum a b c, e f g grauitatis centra o p: & triangulorum a d c, e h g centra q r: iunganturq; o p, q r; quæ plano k l m n occurrant in punctis s t. erit ex iis, quæ demonstrauimus, punctum s grauitatis centrum trianguli K l m; & ipsius prismatis a b c e f g: punctum uero t centrum grauitatis trianguli K n m, & prismatis a d c, e h g. iunctis igitur o q, p r, s t, erit in linea o q cẽtrum grauitatis quadrilateri a b c d, quod sit u: & in linea p r cẽtrum quadrilateri e f g h sit autem x. denique iungatur u x, quæ secet lineam s t in y. secabit enim cum sint in eodem plano: atq; erit y grauitatis centrum quadrilateri K l m n. 5. huius.

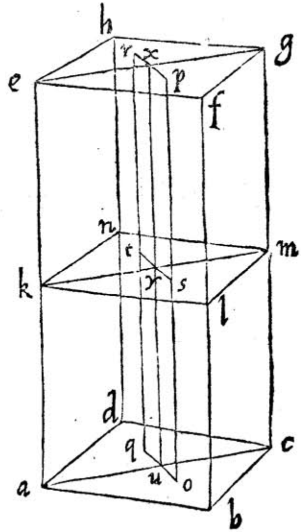

Dico idem punctum y centrum quoque grauitatis esse totius prismatis. Quoniam enim quadrilateri k l m n grauitatis centrum est y: linea s y ad y t eandem proportionem habebit, quam triangulum K n m ad triangulum k l m, ex 8 Archimedis de centro grauitatis planorum. Vt autem triangulum K n m ad ipsum K l m, hoc est ut triangulum a d c ad triangulum a b c, æqualia enim sunt, ita prisma a d c e h g ad prisma a b c e f g. quare linea s y ad y t eandem proportionem habet, quam prisma a d c e h g ad prisma a b c e f g. Sed prismatis a b c e f g centrum grauitatis est s: & prismatis a d c e h g centrum t. magnitudinis igitur ex his compositæ, hoc est totius prismatis a g centrum grauitatis est punctum y; medium scilicet axis u x, qui oppositorum planorum centra coniungit.

Rursus sit prisma basim habens pentagonum a b c d e: & quod ei opponitur sit f g h k l: secenturq; a f, b g, c h, d k, e l bifariam: & per diuisiones ducto plano, sectio sit pẽtagonũ m n o p q. deinde iuncta e b per lineas l e, e b aliud planum ducatur, diuidẽs prisma a k in duo prismata; in prisma scilicet a l, cuius plana opposita sint triangula a b e f g l: & in prima b k, cuius plana opposita sint quadrilatera b c d e g h k l. Sint autem triangulorum a b e, f g l centra grauitatis puncta r s: & b c d e, g h k l quadrilaterorum centra t u: iunganturq; r s, t u occurrentes plano m n o p q in punctis x y. & itidem iungãtur r t, s u, x y. erit in linea r t cẽtrum grauitatis pentagoni a b c d e; quod sit z: & in linea s u centrum pentagoni f g h k l: sit autem χ: & ducatur z χ, quæ dicto plano in ψ occurrat. Itaq; punctum x est centrum grauitatis trianguli m n q, ac prismatis a l: & y grauitatis centrum quadrilateri n o p q, ac prismatis b k. quare y centrum erit pentagoni m n o p q. &

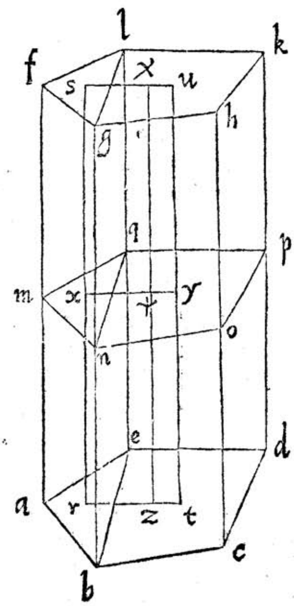

similiter

similiter demonstrabitur totius prismatis a K grauitatis esse centrum. Simili ratione & in aliis prismatibus illud idem facile demonstrabitur. Quo autem pacto in omni figura rectilinea centrum grauitatis inueniatur, docuimus in commentariis in sextam propositionem Archimedis de quadratura parabolæ.

Sit cylindrus, uel cylindri portio c e cuius axis a b: seceturq; plano per axem ducto; quod sectionem faciat parallelogrammum c d e f: & diuisis c f, d e bifariam in punctis

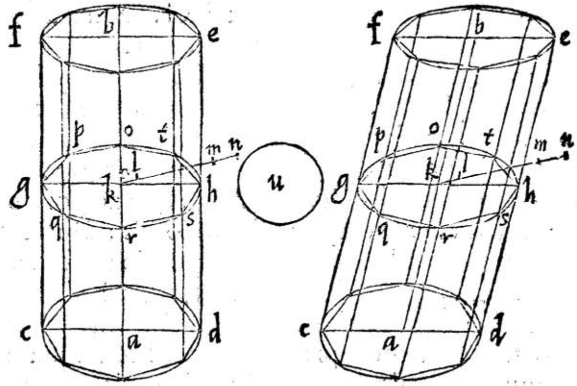

g h, per ea ducatur planum basi æquidistans. erit sectio g h circulus, uel ellipsis, centrum habens in axe; quod sit K: atque erunt ex iis, quæ demonstrauimus, centra grauitatis planorum oppositorum puncta a b: & plani g h ipsum k. in quo quidem plano est centrum grauitatis cylindri, uel cylindri portionis. Dico punctum K cylindri quoque, uel cylindri portionis grauitatis centrum esse. Si enim fieri potest, sit l centrum: ducaturq; k l, & extra figuram in m producatur. quam uero proportionem habet linea m K ad k l 4.huius.

habeat circulus, uel ellipsis g h ad aliud spacium, in quo u: & in circulo, uel ellipsi plane describatur rectilinea figura, ita ut tãdem relinquãtur portiones minores spacio u, quæ sit o p g q r s h t: descriptaq; simili figura in oppositis planis c d, f e, per lineas sibi ipsis respondentes plana ducãtur, Itaque cylindrus, uel cylindri portio diuiditur in prisma, cuius quidem basis est figura rectilinea iam dicta, centrum que grauitatis punctum K: & in multa solida, quæ pro basibus habent relictas portiones, quas nos solidas portiones appellabimus. cum igitur portiones sint minores spacio u, circulus, uel ellipsis g h ad portiones maiorem proportionem habebit, quàm linea m k ad K l. fiat n K ad K l, ut circulus uel ellipsis g h ad ipsas portiones. Sed ut circulus uel ellipsis g h ad figuram rectilineam in ipsa descriptam, ita est cylindrus uel cylindri portio c e ad prisma, quod rectilineam figuram pro basi habet, & altitudinem æqualem; id, quod infra demonstrabitur. ergo per conuersionem rationis, ut circulus, uel ellipsis g h ad portiones relictas, ita cylindrus, uel cylindri portio c e ad solidas portiones, quare cylindrus uel cylindri portio ad solidas portiones eandem proportionem habet, quam linea n K ad k l & diuidendo prisma, cuius basis est rectilinea figura ad solidas portiones eandem proportionem habet, quam n l ad l k. & quoniam a cylindro uel cylindri portione, cuius grauitatis centrum est l, aufertur prisma basim habens rectilineam figurã, cuius centrũ grauitatis est K: residuæ magnitudinis ex solidis portionibus cõpositæ grauitatis cẽtrũ erit in linea k l protracta, & in puncto n; quod est absurdũ. relinquitur ergo, ut cẽtrum grauitatis cylindri; uel cylindri portionis sit punctũ k. quæ omnia demonstrãda proposuimus.

At uero cylindrum, uel cylindri portionẽ c e ad prisma, cuius basis est rectilinea figura in spacio g h descripta, & altitudo æqualis; eandem habere

bere proportionem, quam ſpacium g h ad dictã figuram, hoc modo demonſtrabimus.

Intelligatur circulus, uel ellipſis x æqualis figuræ rectilineæ in g h ſpacio deſcriptæ: & ab x conſtituatur conus, uel

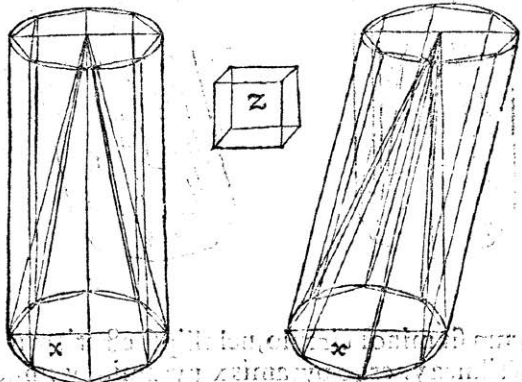

coni portio, altitudinẽ habens eandẽ, quã cylindrus uel cylindri portio c e. Sit deinde rectilinea figura, in qua y eadẽ, quæ in ſpacio g h deſcripta eſt: & ab hac pyramis æquealta conſtituatur. Dico conũ uel coni portionẽ x pyramidi y æqualẽ eſſe. niſi enim ſit æqualis, uel maior, uel minor erit.

Sit primum maior, et exuperet ſolido z. Itaque in circulo, uel ellipſi x deſcribatur figura rectilinea; & in ea pyramis eandem, quam conus, uel coni portio altitudinem habens, ita ut portiones relictæ minores ſint ſolido z, quemadmodum docetur in duodecimo libro elementorum propoſitione undecima. erit pyramis x adhuc pyramide y maior. & quoniam piramides æque altæ inter ſe ſunt, ſicuti baſes; pyramis x ad piramidem y eandem proportionem habet, quàm figura rectilinea x ad figuram y. Sed figura recti 6.duodecimi.

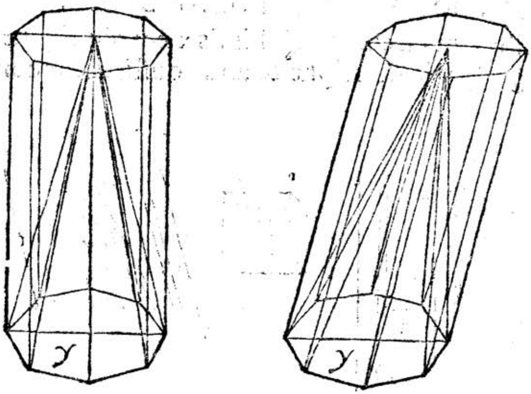

linea x cum ſit minor circulo, uel ellipſi, eſt etiam minor figura rectilinea y. ergo pyramis x pyramide y minor erit. Sed & maior; quod fieri nõ poteſt. At ſi conus, uel coni portio x ponatur minor pyramide y: ſit alter conus æque altus, uel altera coni portio χ ipſi pyramidi y æqualis. erit eius baſis circulus, uel ellipſis maior circulo, uel ellipſi x, quorum exceſſus ſit ſpacium ω. Si igitur in circulo, uel ellipſi χ figura rectilinea deſcribatur, ita ut portiones relictæ ſint ω ſpacio minores, eiuſmodi figura adhuc maior erit circulo, uel ellipſi x, hoc eſt figura rectilinea y. & pyramis in ea conſtituta minor cono, uel coni portione χ, hoc eſt minor pyramide y. eſt ergo ut χ figura rectilinea ad figuram rectilineam y, ita pyramis χ ad pyramidem y. quare cum figura rectilinea χ ſit maior figura y; erit & pyramis χ pyramide y maior, ſed erat minor; quod rurſus fieri non poteſt. non eſt igitur conus, uel coni portio x neque maior, neque minor pyramide y. ergo ipſi neceſſario eſt æqualis. Itaque quoniam ut conus ad conum, uel coni portio ad co

ni

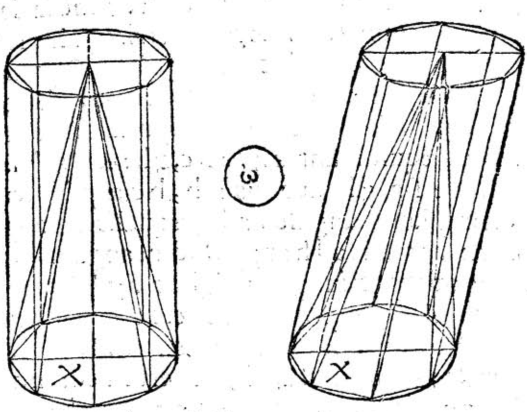

ni portionem, ita eſt cylindrus ad cylindrum, uel cylindri portio ad cylindri portionem: & ut pyramis ad pyramidem, ita priſma ad priſma, cum eadem ſit baſis, & æqualis altitudo; erit cylindrus uel cylindri portio x priſmati y æqualis. eſtq; ut ſpacium g h ad ſpacium x, ita cylindrus, uel cylindri portio c e ad cylindrum, uel cylindri portionem x. Conſtat igitur cylindrum uel cylindri portionē c e, ad priſma y, quippe cuius baſis eſt figura rectilinea in 7. quinti ſpacio g h deſcripta, eandem proportionem habere, quam ſpacium g h habet ad ſpacium x, hoc eſt ad dictam figuram. quod demonſtrandum fuerat.

THEOREMA IX. PROPOSITIO IX.

Si pyramis ſecetur plano baſi æquidiſtante; ſectio erit figura ſimilis ei, quæ eſt baſis, centrum grauitatis in axe habens.

SIT pyramis, cuius basis triangulum a b c; axis d e: & secetur plano basi æquidistante; quod sectionē faciat f g h; occurratq; axi in puncto K. Dico f g h triangulum esse, ipsi a b c simile; cuius grauitatis centrum est K. Quoniā enim duo plana æquidistantia a b c, f g h secantur à plano a b d communes eorum sectiones a b, f g æquidistantes erunt: & eadem ratione æquidistantes ipsæ b c, g h: & c a, h f. Quòd cum duæ lineæ f g, g h, duabus a b, b c æquidistent, nec sint in eodem plano; angulus ad g æqualis est angulo ad b: & similiter angulus ad h angulo ad c: angulusq; ad f ei, qui ad a est æqualis. triangulum igitur f g h simile est triangulo a b c. At uero punctum K centrum esse grauitatis trianguli f g h hoc modo ostendemus. Ducantur plana per axem, & per lineas d a, d b, d c: erunt communes sectiones f K, a e æquidistantes: pariterq; K g, e b; & K h, e c: quare angulus K f h angulo e a c; & angulus K f g ipsi e a b est æqualis. Eadem ratione anguli ad g angulis ad b: & anguli ad h iis, qui ad c æquales erunt. ergo puncta e K in triangulis a b c, f g h similiter sunt posita, per sextam positionem Archimedis in libro de centro grauitatis planorum. Sed cum e sit centrum grauitatis trianguli a b c, erit ex undecima propositione eiusdem libri, & K trianguli f g h grauitatis centrum. id quod demonstrare oportebat. Non aliter in ceteris pyramidibus, quod propositum est demonstrabitur.

16. undecimi

10. undecimi.

16. undecimi

10. undecimi

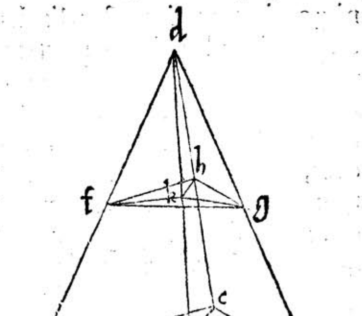

PRO

PROBLEMA I. PROPOSITIO X.

DATA qualibet pyramide, fieri poteſt, ut figura ſolida in ipſa inſcribatur, & altera circũſcribatur ex priſmatibus æqualem altitudinem habẽtibus, ita ut circumſcripta inſcriptam excedat magnitudine, quæ minor ſit quacũque ſolida magnitudine propoſita.

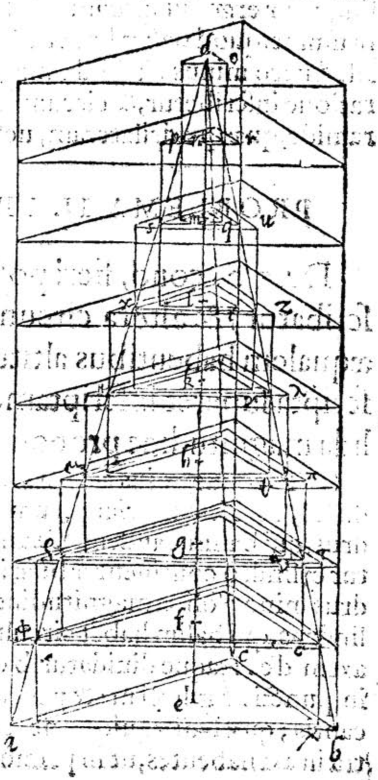

Sit pyramis, cuius baſis triangulũ a b c; axis d e. Sitq; priſma, quod eandẽ baſim habeat, & axem eundem. Itaque hoc priſmate continenter ſecto bifariam, plano baſi æquidiſtãte, relinquetur tãdem priſma quoddam minus propoſita magnitudine: quod quidem baſim eandem habeat, quam pyramis; & axem e f. diuidatur d e in partes æquales ipſi e f in punctis g h k l m n: & per diuiſiones plana ducãtur: quæ baſibus æquidiſtent, erunt ſectiones, triangula ipſi a b c ſimilia, ut proxime oſtendimus. ab uno quoque autẽ horum triangulorum duo priſmata cõſtruantur; unum quidem ad partes e; alterum ad partes d. in pyramide igitur inſcripta erit quædam figura, ex priſmatibus æqualem altitudinem habentibus cõſtans, ad partes e: & altera circumſcripta ad partes d. Sed unumquodque eorum priſmatum, quæ in figura inſcripta continentur, æquale eſt priſmati, quod ab eodem fit triangulo in figura circumſcripta; nam priſma p q priſmati p o eſt æquale; priſma s t æquale priſmati s r; priſma x y priſmati x u; priſma η θ priſmati η z; priſma μ ν priſmati μ λ; priſma ρ σ priſmati ρ π; & priſma φ χ priſmati φ τ æquale. relinquitur ergo, ut circumſcripta figura exuperet inſcriptã priſmate, quod baſim habet a b c triangulum, & axem e f. Illud uero minus eſt ſolida magnitudine propoſita. Eadẽ ratione inſcribetur, & circumſcribetur ſolida figura in pyramide, quæ quadrilateram, uel plurilaterã baſim habeat.

PROBLEMA II. PROPOSITIO XI.

DATO cono, fieri poteſt, ut figura ſolida inſcribatur, & altera circumſcribatur ex cylindris æqualem habentibus altitudinem, ita ut circumſcripta ſuperet inſcriptam, magnitudine, quæ ſolida magnitudine propoſita ſit minor.

SIT conus, cuius axis b d: & ſecetur plano per axem ducto, ut ſectio ſit triangulum a b c: intelligaturq; cylindrus, qui baſim eandem, & eundem axem habeat. Hoc igitur cylindro continenter bifariam ſecto, relinquetur cylindrus minor ſolida magnitudine propoſita. Sit autem is cylindrus, qui baſim habet circulum circa diametrum a c, & axem d e. Itaque diuidatur b d in partes æquales ipſi d e in punctis f g h k l m: & per ea ducantur plana conum ſecantia; quæ baſi æquidiſtent. erunt ſectiones circuli, centra in axi habentes, ut in primo libro conicorum, propoſicione quarta Apollonius demonſtrauit. Si igitur à ſingulis horum circulorum, duo cylindri fiant; unus quidem ad baſis partes; alter ad partes uerticis: inſcripta erit in cono ſolida quædam figura, & altera circumſcripta ex cylindris æqualem altitudinem habentibus conſtans; quorum unuſquiſque, qui in figura inſcripta continetur æqualis eſt ei, qui ab eodem fit circulo in figura circũſcripta. Itaque cylindrus o p æqualis eſt cylindro o n; cylindrus r s cylĩdro r q; cylindrus u x cylindro u t eſt æqualis; & alii aliis ſimiliter. quare conſtat circũſcriptam figuram ſuperare inſcriptam cylindro, cuius baſis eſt circulus circa diametrum a c, & axis d e. atque hic eſt minor ſolida magnitudine propoſita.

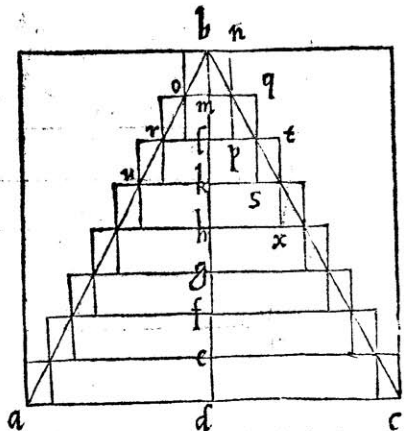

PROBLEMA III. PROPOSITIO XII.

DATA coni portione, poteſt ſolida quædam figura inſcribi, & altera circumſcribi ex cylindri portionibus æqualem altitudinem habentibus; ita ut circumſcripta inſcriptam exuperet, magnitudine, quæ minor ſit ſolida magnitudine propoſita.

Figuram eiusmodi, & inscribemus, & circũscribemus, ita. ut in cono dictum est.

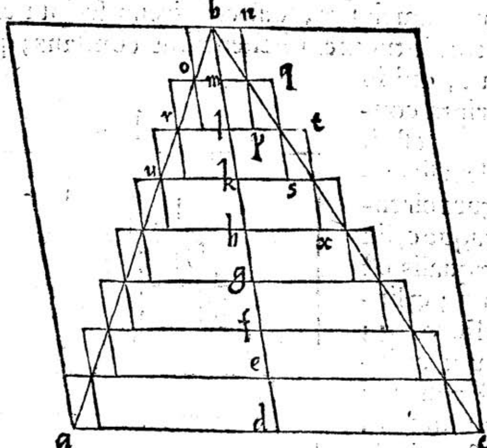

PROBLEMA IIII. PROPOSITIO XIII.

DATA sphæræ portione, quæ dimidia sphæra maior non sit, potest solida quædam portio inscribi & altera circumscribi ex cylindris æqualem altitudinem habentibus, ita ut circumscripta inscriptam excedat magnitudine, quæ solida magnitudine proposita sit minor.

HOC etiam eodem prorsus modo fiet, atque ut ab Archimede traditum est in conoidum, & sphæroidum portionibus, propositione uigesimaprima libri de conoidibus, & sphæroidibus.

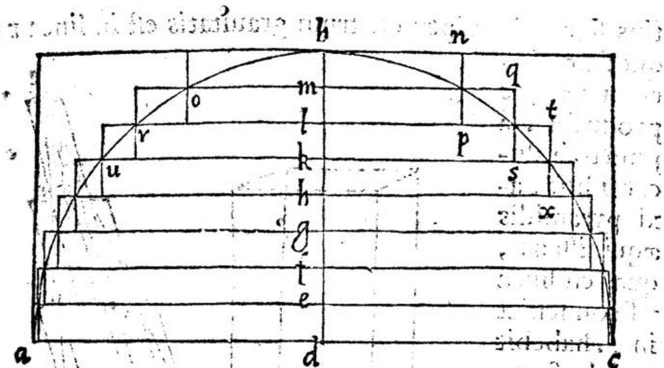

THEOREMA X. PROPOSITIO XIIII.

Cuiuslibet pyramidis, & cuiuslibet coni, uel coni portionis, centrum grauitatis in axe cõsistit.

SIT pyramis, cuius basis triangulum a b c: & axis d e. Dico in linea d e ipsius grauitatis centrum inesse. Si enim fieri potest, sit centrum f: & ab f ducatur ad basim pyramidis linea f g, axi æquidistans: iunctaq; e g ad latera trianguli a b c producatur in h. quam uero proportionem habet linea h e ad e g, habeat pyramis ad aliud solidum, in quo K: inscribaturq; in pyramide solida figura, & altera circumscribatur ex prismatibus æqualem habentibus altitudinem, ita ut circumscripta inscriptam exuperet magnitudine, quæ solido k sit minor. Et quoniam in pyramide planum basi æquidistans ductum sectionem facit figuram similem ei, quæ est basis; centrumq; grauitatis in axe habentem: erit prismatis s t grauitatis centrũ in linea r q; prismatis u x centrum in linea q p; prismatis y z in linea p o; prismatis κ θ in linea o n; prismatis λ μ in linea n m; prismatis ν π in m l; & denique prismatis ρ σ in l e. quare to-

tum

tius figuræ inſcriptæ centrum grauitatis eſt in linea r e quod ſit τ: iũ-ctaque τ f, & producta, à puncto h ducatur linea axi pyramidis æquidiſtans, quæ cũ linea τ f conueniat in ϕ. habebit $\phi\tau$ ad τ f eandem proportionem, quã h e ad e g. Quoniam igitur exceſſus, quo circũſcripta figura inſcriptam ſuperat, minor eſt ſolido κ; pyramis ad eundẽ exceſſũ maiorẽ proportionẽ habet, quàm ad κ ſolidum: uidelicet maiorem, quàm linea h e ad e g; hoc eſt quam $\phi\tau$ ad τ f: & propterea multo maiorem habet ad partem exceſſus, quæ intra pyramidem comprehenditur. Itaque habeat

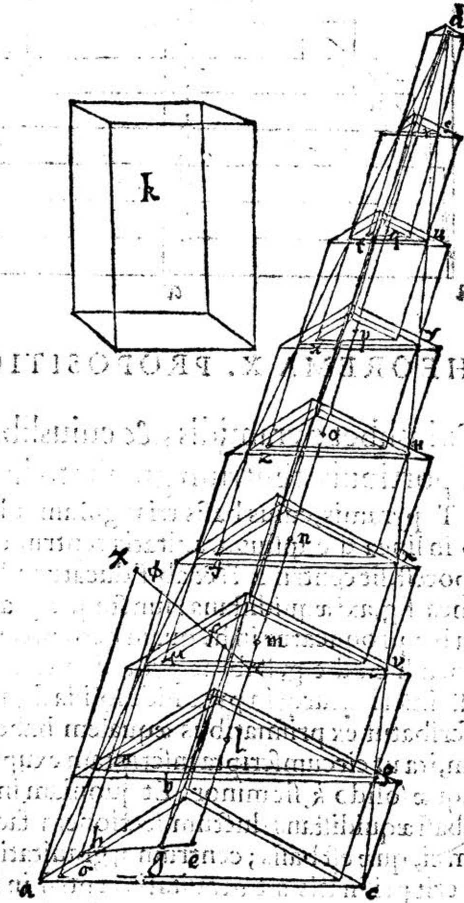

beat eam, quam $\chi\tau$ ad τ f. erit diuidendo ut χ f ad f τ, ita figura ſolida inſcripta ad partem exceſſus, quæ eſt intra pyramidem. Cum ergo à pyramide, cuius grauitatis cẽtrum eſt punctum f, ſolida figura inſcripta auferatur, cuius centrũ τ; reliquæ magnitudinis conſtantis ex parte exceſſus, quæ eſt intra pyramidem, centrum grauitatis erit in linea τ f producta, & in puncto χ, quod fieri non poteſt. Sequitur igitur, ut centrum grauitatis pyramidis in linea d e; hoc eſt in eius axe conſiſtat.

Sit conus, uel coni portio, cuius axis b d: & ſecetur plano per axem, ut ſectio ſit triangulum a b c. Dico centrum grauitatis ipſius eſſe in linea b d. Sit enim, ſi fieri poteſt, centrũ

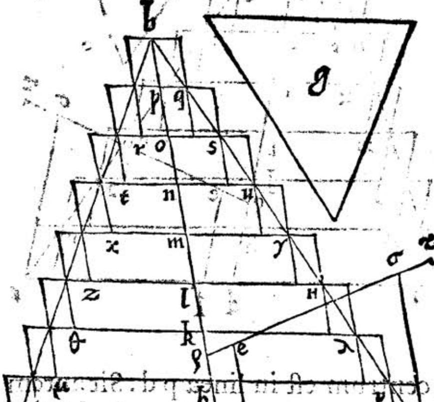

e; perq; e ducatur e f axi æquidiſtans: & quam proportionem habet c d ad d f, habeat conus, uel coni portio ad ſolidum g: inſcribatur ergo in cono, uel coni portione ſoli da figura, & altera circumscribatur ex cylindris, uel cylindri portionibus, sicuti dictum est, ita ut excessus, quo figura circumscripta inscriptam superat, sit solido g minor. Itaque centrum grauitatis cylindri, uel cylindri portionis q r est in linea p o; cylindri, uel cylindri portionis s t centrum in linea o n; centrum u x in linea n m; y z in m l; in l k; λ μ in k h; & denique ν π centrum in h d. ergo figu-

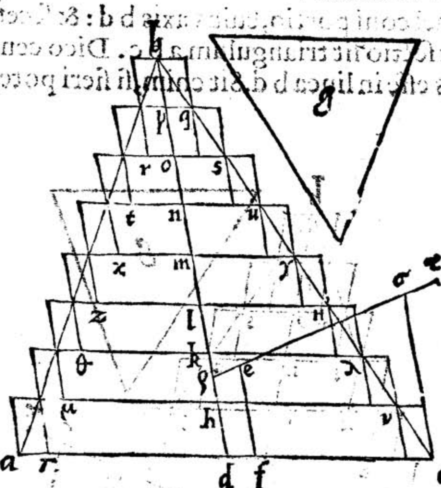

ræ inscriptæ centrum est in linea p d. Sit autem ρ: & iuncta ρ e protendatur, ut cum linea, quæ à pũcto c ducta fuerit axi æquidistans, conueniat in σ. erit $\sigma \rho$ ad ρ e, ut c d ad d f: & conus, seu coni portio ad excessum, quo circumscripta figura inscriptam superat, habebit maiorem proportionem, quam $\sigma \rho$ ad ρ e. ergo ad partem excessus, quæ intra ipsius superficiem comprehenditur, multo maiorem proportionem habebit. habeat eam, quam $\tau \rho$ ad ρ e. erit

diuidendo

diuidendo figura ſolida inſcripta ad dictam exceſſus partem, ut τ e ad e ρ. & quoniam à cono, ſeu coni portione, cuius grauitatis centrum eſt e, aufertur figura inſcripta, cuius centrum ρ: reſiduæ magnitudinis compoſitæ ex parte exceſſus, quæ intra coni, uel coni portionis ſuperficiem continetur, centrum grauitatis erit in linea ρ e protracta, atque in puncto τ. quod eſt abſurdum. cōſtat ergo centrū grauitatis coni, uel coni portionis, eſſe in axe b d: quod demonſtrandum propoſuimus.

THEOREMA XI. PROPOSITIO XV.

Cuiuslibet portionis ſphæræ uel ſphæroidis, quæ dimidia maior non ſit: itemq; cuiuslibet portionis conoidis, uel abſciſſæ plano ad axem recto, uel non recto, centrum grauitatis in axe conſiſtit.

Demonſtratio ſimilis erit ei, quam ſupra in cono, uel coni portione attulimus, ne toties eadem fruſtra iterentur.

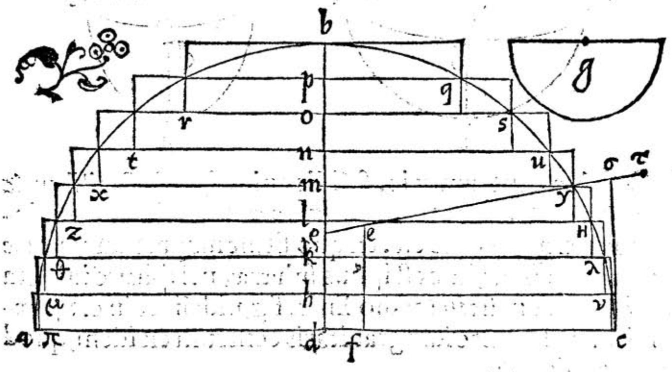

THEOREMA XII. PROPOSITIO XVI.

In ſphæra, & ſphæroide idem eſt grauitatis, & figuræ centrum.

Secetur ſphæra, uel ſphæroides plano per axem ducto; quod ſectionem faciat circulum, uel ellipſim a b c d, cuius diameter, & ſphæræ, uel ſphæroidis axis d b; & centrum e. Dico e grauitatis etiam centrum eſſe. ſecetur enim altero plano per e, ad planum ſecans recto, cuius ſectio ſit circulus circa diametrum a c. erunt a d c, a b c dimidiæ portiones ſphæræ, uel ſphæroidis. & quoniam portionis a d c grauitatis centrum eſt in linea d e, & centrum portionis a b c in ipſa b e; totius ſphæræ, uel ſphæroidis grauitatis centrum in axe d b conſiſtet. Quod ſi portionis a d c centrum grauitatis ponatur eſſe f. & fiat ipſi f e æqualis e g: punctũ g por

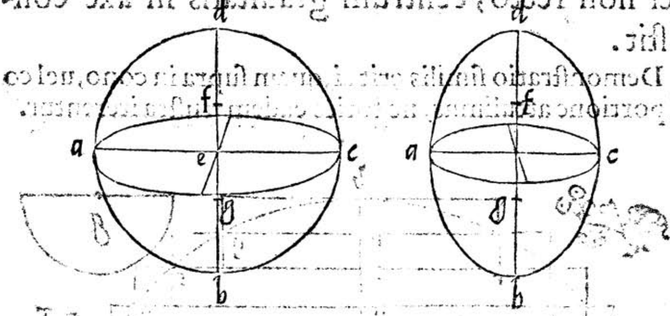

per 2. petitionem 4 Archimedis

tionis a b c centrum erit. ſolidis enim figuris ſimilibus & æqualibus inter ſe aptatis, & centra grauitatis ipſarum inter ſe aptentur neceſſe eſt. ex quo fit, ut magnitudinis, quæ ex utriſque cõſtat, hoc eſt ipſius ſphæræ, uel ſphæroidis grauitatis centrum ſit in medio lineæ f g, uidelicet in e. Sphæra igitur, uel ſphæroidis grauitatis centrum eſt idem, quod centrum figuræ.

Ex

Ex demonstratis perspicue apparet, portioni sphæræ uel sphæroidis, quæ dimidia maior est, cētrum grauitatis in axe consistere.

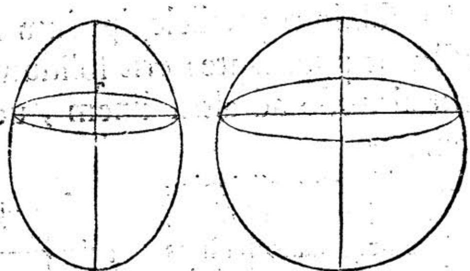

Data enim qualibet maiori portiōe, quoniā totius sphæræ, uel sphæroidis grauitatis centrum est in axe; est autem & in axe centrum portionis minoris: reliquæ portionis uidelicet maioris centrum in axe necessario consistet.

THEOREMA XIII. PROPOSITIO XVII.

Cuiuslibet pyramidis triā gularem basim habētis grauitatis centrum est in puncto, in quo ipsius axes conueniunt.

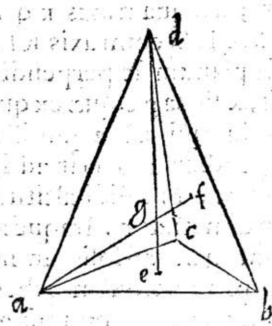

Sit pyramis, cuius basis triangulum a b c, axis d e: sitq; trianguli b d c grauitatis centrum f: & iungatur a f. erit & a f axis eiusdem pyramidis ex tertia diffinitione huius. Itaque quoniam centrum grauitatis est in axe d e; est autem & in axe a f; quod proxime demonstraui mus: erit utique grauitatis centrum pyramidis punctum g: in quo scilicet ipsi axes conueniunt.

THEOREMA XIIII. PROPOSITIO XVIII.

Si solidum parallelepipedum secetur plano basibus æquidistante; erit solidum ad solidum, sicut altitudo ad altitudinem, uel sicut axis ad axem.

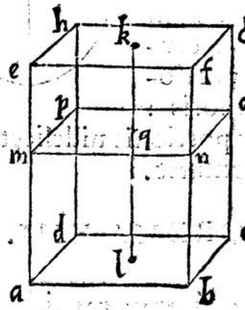

Sit solidum parallelepipedum a b c d e f g h, cuius axis κ l: seceturq; plano basibus æquidistante, quod faciat sectionem m n o p; & axi in puncto q occurrat. Dico solidum g m ad solidum m c eam proportionem habere, quam altitudo solidi g m habet ad solidi m c altitudinem; uel quam axis κ q ad axem q l. Si enim axis K l ad basis planum sit perpendicularis, & linea g c, quæ ex quinta huius ipsi k l æquidistat, perpendicularis erit ad idẽ planum, & solidi altitudinem dimetietur. Itaque solidum g m ad solidum m c eam proportionem habet, quam parallelogrammũ g n ad parallelogrammum n c, hoc est quam linea g o, quæ

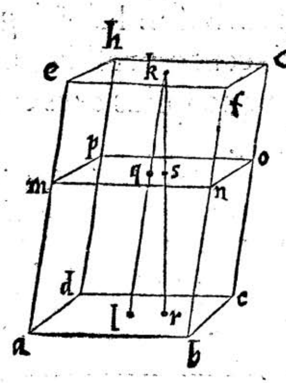

25. undecimi.

i. sexti.

est

eſt ſolidi g m altitudo ad o e altitudinem ſolidi m c, uel quã axis k q ad q l axem. Si uero axis k l non ſit perpendicularis ad planum baſis; ducatur a puncto k ad idem planum perpendicularis k r, occurrẽs plano m n o p in s. ſimiliter demõſtrabimus ſolidum g m ad ſolidũ m c ita eſſe, ut axis k q ad axem q l. Sed ut K q ad q l, ita k s altitudo ad altitudinem s r; nam lineæ K l, K r à planis æquidiſtantibus in eaſdem proportiones ſecantur. 17. undecimi ergo ſolidum g m ad ſolidum m c eandẽ proportionem habet, quam altitudo ad altitudinẽ, uel quam axis ad axem. quod demõſtrare oportebat.

THEOREMA XV. PROPOSITIO XIX.

Solida parallelepipeda in eadem baſi; uel in æqualibus baſibus conſtituta eam inter ſe proportionem habent, quam altitudines: & ſi axes ipſorum cum baſibus æquales angulos contineant, eam quoque, quam axes proportionem habebũt.

Sint ſolida parallelepipeda in eadẽ baſi cõſtituta a b c d, a b e f: & ſit ſolidi a b c d altitudo minor: producatur autem planum c d adeo, ut ſolidum a b e f ſecet; cuius ſectio ſit g h. erũt ſolida a b c d, a b g h in eadem baſi, & æquali altitudine inter ſe æqualia. 29. undecimi Quoniã igitur ſolidum a b e f ſecatur plano baſibus æquidiſtãte, erit ſolidum g h e f ad ipſum a b g h 18. huius

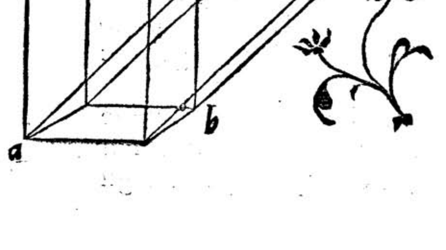

ad

ut altitudo ad altitudinem : & componendo conuertendo-
7.quinti. que ſolidum a b g h, hoc eſt ſolidum a b c d ipſi æquale, ad ſolidum a b e f, ut altitudo ſolidi a b c d ad ſolidi a b e f altitudinem.

Sint ſolida parallelepipeda a b, c d in æqualibus baſibus conſtituta: ſitq; b e altitudo ſolidi a b: & ſolidi c d altitudo d f; quæ quidem maior ſit, quàm b e. Dico ſolidum a b ad ſolidum c d eandem habere proportionem, quam b e ad d f. abſcindatur enim à linea d f æqualis ipſi b e, quæ ſit g f: & per g ducatur planum ſecans ſolidum c d; quod baſibus
31.undecimi æquidiſtet, faciatq; ſectionẽ h K. erunt ſolida a b, c K æque alta inter ſe æqualia cũ æquales baſes habeãt.
18.huius Sed ſolidũ h d ad ſolidum c K eſt, ut altitudo d g ad g f altitudinẽ; ſecatur enim ſolidum c d plano baſibus æquidiſtante: & rurſus cõponendo, conuertendoq; ſolidũ c K
7.quinti. ad ſolidum c d, ut g f ad f d. ergo ſolidum a b, quod eſt æquale ipſi c K ad ſolidum c d eam proportionem habet, quam altitudo g f, hoc eſt b e ad d f altitudinem.

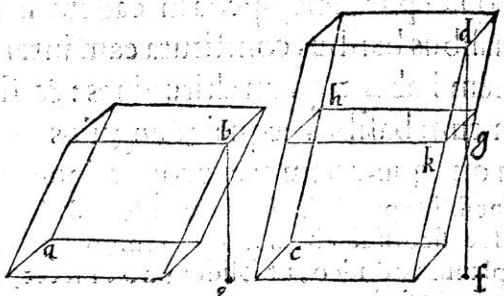

Sint deinde ſolida parallelepipeda a b, a c in eadem baſi; quorum axes d e, f e cum ipſa æquales angu

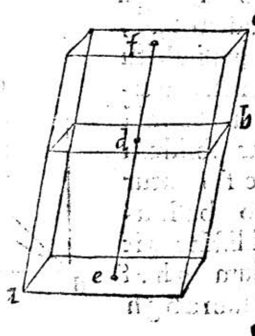

los contineant. Dico solidum a b ad solidum a c eãdem habere proportionem, quam axis d e ad axem e f. Si enim axes in eadem recta linea fuerint constituti, hæc duo solida, in unum, atque idem solidum conuenient. quare ex iis, quæ proxime tradita sunt, habebit solidum a b ad solidum a c eandem proportionem, quam axis d e ad e f axem. Si uero axes non sint in eadem recta linea, demittantur a punctis d, f perpendiculares ad basis planum, d g, f h: & iungantur e g, e h. Quoniam igitur axes cum basibus æquales angulos continent, erit d e g angulus æqualis angulo f e h: & sunt anguli ad g h recti, quare & reliquus e d g æqualis erit reliquo e f h: & triangulum d e g triãgulo f e h simile. ergo g d ad d e est, ut h f ad f e: & permutando g d ad h f, ut d e ad e f. Sed solidum a b ad solidum a c eandem proportionem habet, quam d g altitudo ad altitudinẽ f h. ergo & eandẽ habebit, quã axis d e ad e f axẽ.

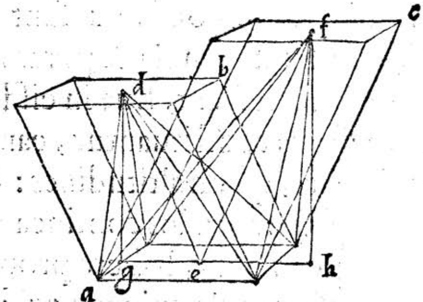

Postremo sint solida parallelepipeda a b, c d in

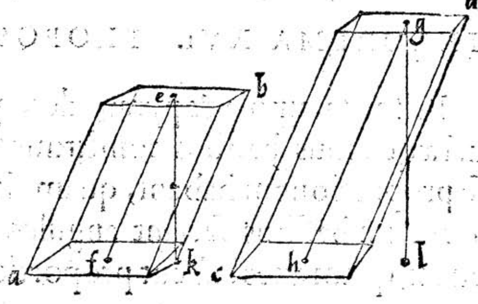

æqualibus baſibus, quorum axes cum baſibus æquales angulos faciant. Dico ſolidum a b ad ſolidũ c d ita eſſe, ut axis e f ad axem g h: nam ſi axes ad planum baſis recti ſint, illud perſpicue conſtat: quoniam eadem linea, & axem & ſolidi altitudinem determinabit. Si uero ſint inclinati, à punctis e g ad ſubiectum planum perpendiculares ducantur e k, g l: & iungantur f k, h l. rurſus quoniam axes cum baſibus æquales faciunt angulos, eodem modo demonſtrabitur, triangulum e f K triangulo g h l ſimile eſſe: & e k ad g l, ut e f ad g h. Solidum autem a b ad ſolidum c d eſt, ut e K ad g l. ergo & ut axis e f ad axem g h. quæ omnia demonſtrare oportebat.

Ex iis quæ demonſtrata ſunt, facile conſtare poteſt, priſmata omnia & pyramides, quæ triangulares baſes habent, ſiue in eiſdem, ſiue in æqualibus baſibus conſtituantur, eandem proportionem habere, quam altitudines: & ſi axes cum baſibus æquales angulos contineant, ſimiliter eandem, quam axes, habere proportionem: ſunt enim ſolida parallelepipeda priſmatum triangulares baſes habentiũ dupla; & pyramidum ſextupla.

15.quinti

28.undecimi.

7.duodecimi.

THEOREMA XVI. PROPOSITIO XX.

Priſmata omnia & pyramides, quæ in eiſdem, uel æqualibus baſibus conſtituuntur, eam inter ſe proportionem habent, quam altitudines: & ſi axes cum baſibus faciant angulos æquales, eam etiam, quam axes habent proportionem.

Sint

Sint duo prismata a e, a f, quorum eadem basis quadrilatera a b c d: sitq; prismatis a e altitudo e g; & prismatis a f altitudo f h. Dico prisma a e ad prisma a f eam habere proportionem, quam e g ad f h. iungatur enim a c: & in unoquoque prismate duo prismata intelligantur, quorum bases sint triangula a b c, a c d. habebunt duo prismate in eadem basi a b c constituta, proportionem eã dem, quam ipsorum altitudines e g, f h, ex iam demonstratis. & similiter alia duo, quæ sunt in basi a c d. quare totum prisma a e ad prisma a f eandem proportionem habebit, quam altitudo e g ad f h altitudinem. 12. quinti

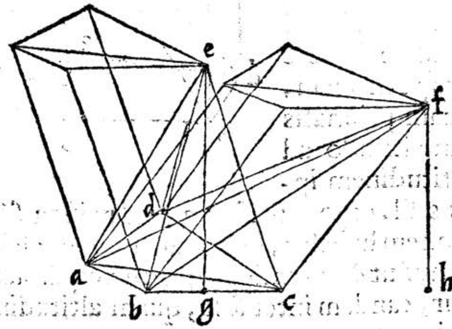

Quòd cum prismata sint pyramidum tripla, & ipsæ pyramides, quarum eadem est basis quadrilatera, & altitudo prismatum altitudini æqualis, eam inter se proportionem habebunt, quam altitudines.

Si uero prismata bases æquales habeant, nõ easdem, sint duo eiusmodi prismata a e, f l: & sit basis prismatis a e quadrilaterum a b c d; & prismatis f l quadrilaterum f g h k. Dico prisma a e ad prisma f l ita esse, ut altitudo illius ad huius altitudinem. nam si altitudo sit eadem, intelligãtur duæ pyramides a b c d e, f g h k l. quæ ĩter se æquales erũt, 6. duodecimi cum æquales bases, & altitudinem eandem habeant. quare & prismata a e, f l, quæ sunt harũ pyramidum tripla, æqualia sint necesse est. ex quibus perspicue constat propositũ. 15. quinti Si uero altitudo prismatis f l sit maior, à prismate f l abscindatur prisma f m, quod æque altum sit, atq; ipsum a e.

erunt eadem ratione prismata a e, f m inter se æqualia. quare similiter demonstrabitur prisma f m ad prisma f l eandem habere proportionem, quam prismatis f m altitudo ad altitudinem ipsius f l. ergo & prisma a e ad prisma f l eandem proportionem habebit, quam altitudo ad altitudinem. sequitur igitur ut & pyramides, quæ in æqualibus basibus constituũtur, eandem inter se se, quam altitudines, proportionem habeant.

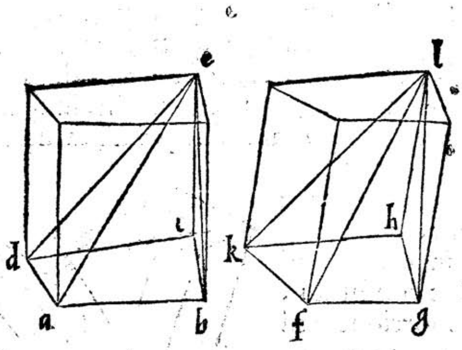

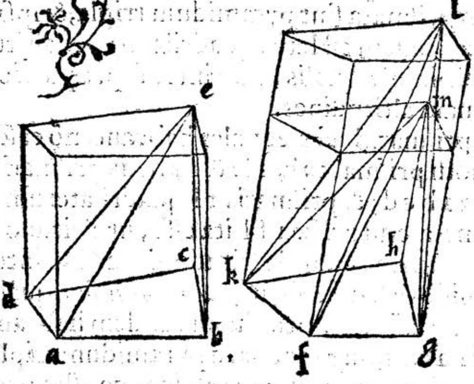

Sint deinde prismata a e, a f in eadem basi a b c d; quorũ axes cum basibus æquales angulos contineant: & sit prismatis

matis

matis a e axis g h; & prismatis a f axis l h. Dico prisma a e ad prisma a f eam proportionem habere, quam g h ad h l. ducantur à punctis g l perpendiculares ad basis planum g K, l m: & iungantur k h, h m. Itaque quoniam anguli g h k, l h m sunt æquales, similiter ut supra demonstrabimus, triangula g h K, l h m similia esse; & ut g K ad l m, ita g h ad h l. habet autem prisma a e ad prisma a f eandem proportionem, quam altitudo g K ad altitudinem l m, sicuti demonstratum est. ergo & eandem habebit, quam g h, ad h l. pyramis igitur a b c d g ad pyramidem a b c d l eandem proportionem habebit, quam axis g h ad h l axem.

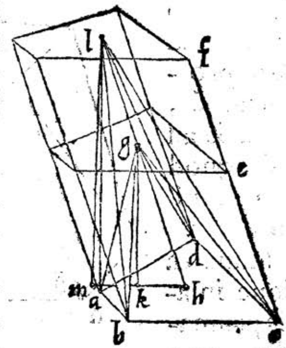

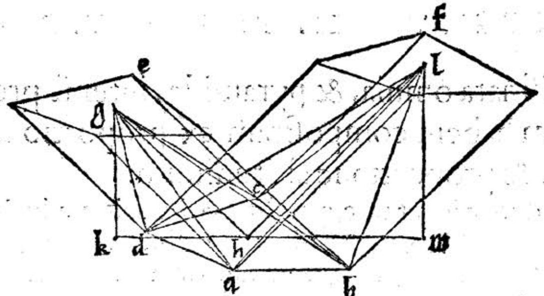

Denique sint prismata a e, K o in æqualibus basibus a b c d, k l m n constituta; quorum axes cum basibus æquales faciant angulos: sitq; prismatis a e axis f g, & altitudo f h: prismatis autem k o axis p q, & altitudo p r. Dico prisma a e ad prisma K o ita esse, ut f g ad p q. iunctis enim g h, q r, eodem, quo ſupra, modo oſtendemus f g ad p q, ut f h ad p r. ſed priſma a e ad ipſum κ o eſt, ut f h ad p r. ergo & ut f g axis ad axem p q. ex quibus fit, ut pyramis a b c d f ad pyramidē κ l m n p eandem habeat proportionē, quā axis ad axē. quod demonſtrādū fuerat.

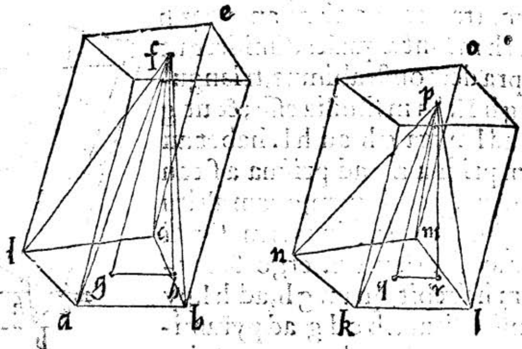

Simili ratione in aliis priſmatibus & pyramidibus eadem demonſtrabuntur.

THEOREMA XVII. PROPOSITIO XXI.

Priſmata omnia, & pyramides inter ſe proportionem habent compoſitam ex proportione baſium, & proportione altitudinum.

Sint duo priſmata a e, g m: ſitq; priſmatis a e baſis quadrilaterum a b c d, & altitudo e f: priſmatis uero g m baſis quadrilaterum g h K l, & altitudo m n. Dico priſma a e ad priſma g m proportionem habere compoſitam ex proportione baſis a b c d ad baſim g h k l, & ex proportione altitudinis e f, ad altitudinem m n.

Sint enim primum e f, m n æquales: & ut baſis a b c d ad baſim g h κ l, ita fiat linea, in qua o ad lineam, in qua p: ut autem e f ad m n, ita linea p ad lineam q. erunt lineæ p q inter ſe æquales. Itaque priſma a e ad priſma g m eā

pro

proportionem habet, quam basis a b c d ad basim g h κ l: si enim intelligantur duæ pyramides a b c d e, g h k l m, habebunt hæ inter se proportionem eandem, quam ipsarum bases ex sexta duodecimi elementorum. Sed ut basis a b c d ad g h K l basim, ita linea o ad lineam p; hoc est ad lineam q ei æqualem. ergo prisma a e ad prisma g m est, ut linea o ad lineam q. proportio autem o ad q cōposita est ex proportione o ad p, & ex proportione p ad q. quare prisma a e ad prisma g m, & idcirco pyramis a b c d e, ad pyramidem g h K l m proportionem habet ex eisdem proportionibus compositam, uidelicet ex proportione basis a b c d ad basim g h K l, & ex proportione altitudinis e f ad m n altitudinem. Quòd si lineæ e f, m n inæquales ponantur, sit e f minor: & ut e f ad m n, ita fiat linea p ad lineam u: de

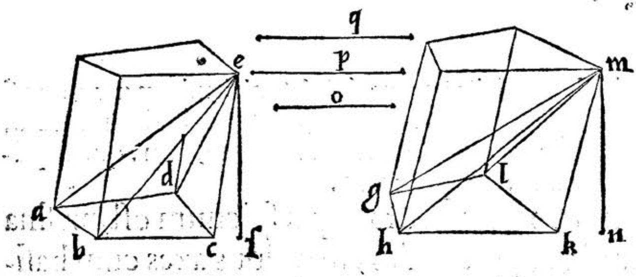

inde ab ipsa m n abscindatur r n æqualis e f: & per r ducatur planum, quod oppositis planis æquidistans faciat sectionem s t. erit prisma a e, ad prisma g t, ut basis a b c d ad basim g h k l; hoc est ut o ad p: ut autem prisma g t ad prisma g m, ita altitudo r n; hoc est e f ad altitudinē m n; uidelicet linea p ad lineam u. ergo ex æquali prisma a e ad prisma g m est, ut linea o ad ipsam u. Sed proportio o ad u cōposita est ex proportione o ad p, quæ est basis a b c d ad basim g h κ l; & ex proportione p ad u, quæ est altitudinis e f ad altitudinem m n. prisma igitur a e ad prisma g m 20.huius compoſitam proportionem habet ex proportione baſiũ, & proportione altitudinum. Quare & pyramis, cuius baſis eſt quadrilaterum a b c d, & altitudo e f ad pyramidem,

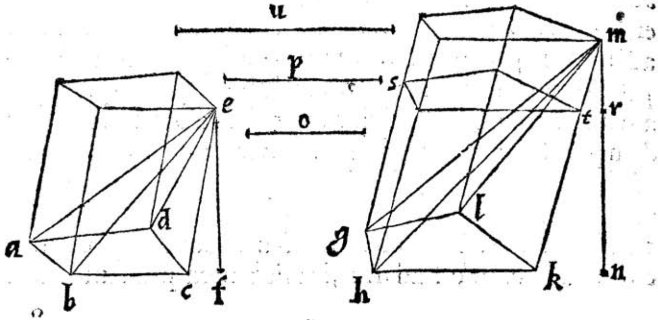

cuius baſis quadrilaterum g h K l, & altitudo m n, compoſi tam habet proportionem ex proportione baſium a b c d, g h k l, & ex proportione altitudinum e f, m n. quod quidem demonſtraſſe oportebat.

Ex iam demonſtratis perſpicuum eſt, priſmata omnia, & pyramides, in quibus axes cum baſibus æquales angulos continent, proportionem habere compoſitam ex baſium proportione, & proportione axium. demonſttatum eſt enim, axes inter ſe eandem proportionem habere, quam ipſæ altitudines.

THEOREMA XVIII. PROPOSITIO XXII.

Cuiuslibet pyramidis, & cuiuslibet coni, uel

uel coni portionis axis à centro grauitatis ita diuiditur, ut pars, quæ terminatur ad uerticem reliquæ partis, quæ ad basim, sit tripla.

Sit pyramis, cuius basis triangulum a b c; axis d e; & grauitatis centrum K. Dico lineam d k ipsius K e triplam esse. trianguli enim b d c centrum grauitatis sit punctum f; triãguli a d c centrũ g; & trianguli a d b sit h: & iungantur a f, b g, c h. Quoniam igitur centrũ grauitatis pyramidis in axe cõsistit: suntq; d e, a f, b g, c h eiusdẽ pyramidis axes: conueniẽt omnes in idẽ punctũ k, quod est grauitatis centrum. 17.huius
Itaque animo concipiamus hanc pyramidem diuisam in quatuor pyramides, quarum bases sint ipsa pyramidis triangula; & axis punctum k quæ quidem pyramides inter se æquales sunt, ut demõstrabitur. Ducatur enĩ per lineas d c, d e planum secãs, ut sit ipsius, & basis a b c cõmunis sectio recta linea c e l: eiusdẽ uero & triãguli a d b sit linea d h l. erit linea a l æqualis ipsi l b: nam centrum grauitatis trianguli consistit in linea, quæ ab angulo ad dimidiam basim perducitur, ex tertia decima Archimedis. quare triangulum a c l æquale 1. sexti.

uertex

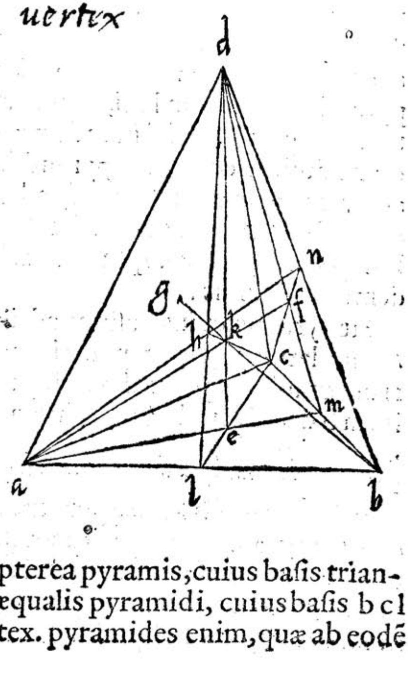

est triangulo b c l: & propterea pyramis, cuius basis triangulum a c l, uertex d, est æqualis pyramidi, cuius basis b c l triangulum, & idem uertex. pyramides enim, quæ ab eodẽ 5.duodecimi.

ſunt uertice, eandem proportionem habent, quam ipſarũ baſes. eadem ratione pyramis a c l k pyramidi b c l k: & pyramis a d l k ipſi b d l k pyramidi æqualis erit. Itaque ſi à pyramide a c l d auferantur pyramides a c l k, a d l k: & à pyramide b c l d auferãtur pyramides b c l k, d b l K: quæ relinquuntur erunt æqualia. æqualis igitur eſt pyramis a c d k pyramidi b c d K. Rurſus ſi per lineas a d, d e ducatur planum quod pyramidem ſecet: ſitq; eius & baſis communis ſectio a e m: ſimiliter oſtendetur pyramis a b d K æqualis pyramidi a c d k. ducto denique alio plano per lineas c a, a f: ut eius, & trianguli c d b communis ſectio ſit c f n, pyramis a b c k pyramidi a c d k æqualis demonſtrabitur. cũ ergo tres pyramides b c d k, a b d k, a b c k uni, & eidem pyramidi a c d k ſint æquales, omnes inter ſe ſe æquales erũt. Sed ut pyramis a b c d ad pyramidem a b c K, ita d e axis ad axem k e, ex uigeſima propoſitione huius: ſunt enim hæ pyramides in eadem baſi, & axes cum baſibus æquales continent angulos, quòd in eadem recta linea conſtituantur. quare diuidendo, ut tres pyramides a c d k, b c d K, a b d K ad pyramidem a b c K, ita d k ad K e. conſtat igitur lineam d K ipſius K e triplam eſſe. ſed & a k tripla eſt K f: itemque b K ipſius K g: & c k ipſius k l tripla. quod eodem modo demonſtrabimus.

Sit pyramis, cuius baſis quadrilaterum a b c d; axis e f: & diuidatur e f in g, ita ut e g ipſius g f ſit tripla. Dico centrum grauitatis pyramidis eſſe punctum g. ducatur enim linea b d diuidens baſim in duo triangula a b d, b c d: ex quibus intelligãtur cõſtitui duæ pyramides a b d e, b c d e: ſitque pyramidis a b d e axis e h; & pyramidis b c d e axis e K: & iungatur h K, quæ per f tranſibit: eſt enim in ipſa h K centrum grauitatis magnitudinis compoſitæ ex triangulis a b d, b c d, hoc eſt ipſius quadrilateri. Itaque centrum grauitatis pyramidis a b d e ſit punctum l: & pyramidis b c d e ſit m. ducta igitur l m ipſi h m lineæ æquidiſtabit: nam e l ad 2. ſexti.

l h

l h eandem habet proportionem, quam e m ad m k, uidelicet triplam. quare linea l m ipsam e f secabit in puncto g: etenim e g ad g f est, ut e l ad l h. præterea quoniam h k, l m æquidistant, erunt triangula h e f, l e g similia: itemq; inter se similia f e κ, g e m: & ut e f ad e g, ita h f ad l g: & ita f κ ad g m. ergo ut h f ad l g, ita f κ ad g m: & permutando ut h f ad f κ, ita l g ad g m. sed cum h sit centrum trianguli a b d; & κ triãguli b c d, punctũ uero f totius quadrilateri a b c d centrum: erit ex 8. Archimedis de centro grauitatis planorum h f ad f κ, ut triangulum b c d ad triangulum a b d: ut autem b c d triangulum ad triangulum a b d, ita pyramis b c d e ad pyramidem a b d e. ergo linea l g ad g m erit, ut pyramis b c d e ad pyramidẽ a b d e. ex quo sequitur, ut totius pyramidis a b c d e punctum g sit grauitatis centrum. Rursus sit pyramis basim habens pentagonum a b c d e: & axem f g: diuidaturq; axis in pũcto h, ita ut f h ad h g triplam habeat proportionem. Dico h grauitatis centrũ esse pyramidis a b c d e f. iungatur enim e b: intelligaturq; pyramis, cuius uertex f, & basis triangulum a b e: & alia pyramis intelligatur eundem uerticem habens, & basim b c d e quadrilaterũ: sit autem pyramidis a b e f axis f κ, & grauitatis centrum l: & pyramidis b c d e f axis f m, & centrum grauitatis n: iunganturq; κ m, l n; quæ per puncta g h transibunt. Rursus eodem modo, quo supra, demonstrabimus lineas κ g m, l h n sibi ipsis æquidistare:

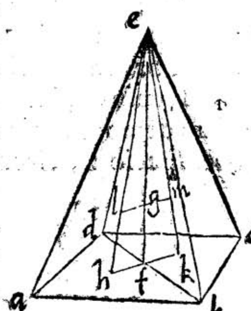

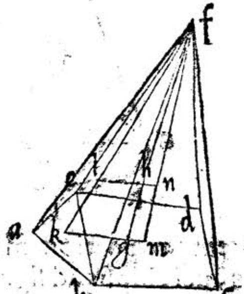

& denique punctum h pyramidis a b c d e f grauitatis esse centrum, & ita in aliis.

Sit conus, uel coni portio axem habens b d: seceturque plano per axem, quod sectionem faciat triangulum a b c: & b d axis diuidatur in e, ita ut b e ipsius e d sit tripla. Dico punctum e coni, uel coni portionis, grauitatis esse centrum. Si enim fieri potest, sit centrum f: & producatur e f extra figuram in g. quam uero proportionem habet g e ad e f, habeat basis coni, uel coni portionis, hoc est circulus, uel ellipsis circa diametrum a c ad aliud spacium, in quo h. Itaque in circulo, uel ellipsi plane describatur rectilinea figura a k l m c n o p, ita ut quæ relinquũtur portiones sint minores spacio h: & intelligatur pyramis basim habens rectilineam figuram a K l m c n o p, & axem b d; cuius quidem grauitatis centrum erit punctum e, ut iam demonstrauimus. Et quoniam portiones sunt minores spacio h, circulus, uel ellipsis ad portiones ma-

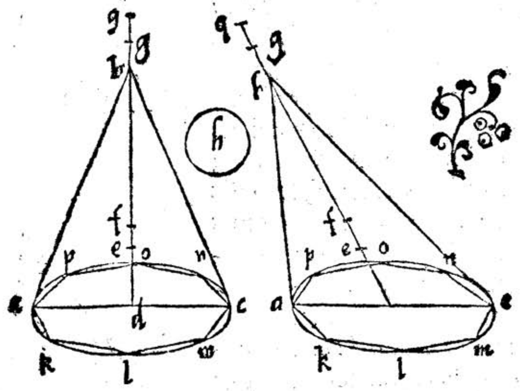

iorem proportionem habet, quam g e ad e f. sed ut circulus, uel ellipsis ad figuram rectilineam sibi inscriptam, ita conus, uel coni portio ad pyramidem, quæ figuram rectilineam pro basi habet, & altitudinem æqualem; etenim su-

pra

pra demonstratum est, ita esse cylindrum, uel cylindri portionem ad prisma, cuius basis rectilinea figura, & æqualis altitudo. ergo per conuersionem rationis, ut circulus, uel ellipsis ad portiones, ita conus, uel coni portio ad portiones solidas. quare conus uel coni portio ad portiones solidas maiorem habet proportionem, quam g e ad e f: & diuidendo, pyramis ad portiones solidas maiorem proportionem habet, quam g f ad f e. fiat igitur q f ad f e ut pyramis ad dictas portiones. Itaque quoniam à cono uel coni portione, cuius grauitatis centrum est f, aufertur pyramis, cuius centrum e; reliquæ magnitudinis, quæ ex solidis portionibus constat, centrum grauitatis erit in linea e f protracta, & in puncto q. quod fieri non potest: est enim centrum grauitatis intra. Constat igitur coni, uel coni portionis grauitatis centrum esse punctum e. quæ omnia demonstrare oportebat. 8 huius

THEOREMA XIX. PROPOSITIO XXIII.

QVODLIBET frustum à pyramide, quæ triangularem basim habeat, abscissum, diuiditur in tres pyramides proportionales, in ea proportione, quæ est lateris maioris basis ad latus minoris ipsi respondens.

Hoc demonstrauit Leonardus Pisanus in libro, qui de praxi geometriæ inscribitur. Sed quoniam is adhuc impressus non est, nos ipsius demonstrationem breuiter perstringemus, rem ipsam secuti, non uerba. Sit frustum pyramidis a b c d e f, cuius maior basis triangulum a b c, minor d e f: & iunctis a e, e c, c d, per lineas a e, e c ducatur planum secans frustum: itemque per lineas e c, c d; & per c d, d a alia plana ducantur, quæ diuident frustum in tres pyramides a b c e, a d c e, d e f c.

Dico eas proportionales esse in proportione, quæ est lateris ab ad latus de, ita ut earum maior sit abce, media adce, & minor defc. Quoniam enim lineæ de, ab æquidistant; & inter ipsas sunt triangula abe, ade;

1. sexti. erit triangulum abe ad triangulum ade, ut linea ab ad lineam de. ut autem triangulum abe ad triangulum ade, ita pyramis

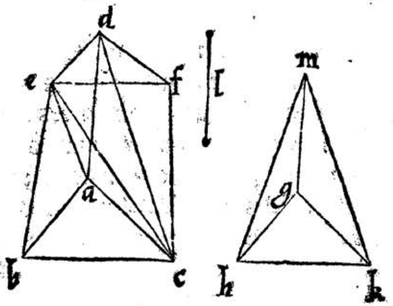

5. duodecimi. abec ad pyramidem adec: habent enim altitudinem eandem, quæ est à puncto c ad planum, in quo quadrilaterum abed. ergo ut ab ad de, ita pyramis abec ad pyramidem adec.

11. quinti. Rursus quoniam æquidistantes sunt ac, df; erit eadem

4 sexti. ratione pyramis adce ad pyramidem cdfe, ut ac ad df. Sed ut ac ad df, ita ab ad de, quoniam triangula abc, def similia sunt, ex nona huius. quare ut pyramis abce ad pyramidem adce, ita pyramis adce ad ipsam defc. frustum igitur abcdef diuiditur in tres pyramides proportionales in ea proportione, quæ est lateris ab ad de latus, & earum maior est cabe, media adce, & minor defc. quod demonstrare oportebat.

PROBLEMA V. PROPOSITIO XXIIII.

QVODLIBET frustum pyramidis, uel coni, uel coni portionis, plano basi æquidistanti ita secare, ut sectio sit proportionalis inter maiorem, & minorem basim.

SIT frustum pyramidis a e, cuius maior basis triangulum a b c, minor d e f: & oporteat ipsum plano, quod basi æquidistet, ita secare, ut sectio sit proportionalis inter triãgula a b c, d e f. Inueniatur inter lineas a b, d e media proportionalis, quæ sit b g: & à puncto g erigatur g h æquidistans b e, secansq; a d in h: deinde per h ducatur planum basibus æquidistans, cuius sectio sit triangulum h k l. Dico triangulum h K l proportionale esse inter triangula a b c, d e f, hoc est triangulum a b c ad triangulum h K l eandem habere proportionem, quam triãgulum h K l ad ipsum d e f. Quoniã enim lineæ a b, h K æquidistantium planorum sectiones inter se æquidistant: atque æquidistant b k, g h: linea h k ipsi g b est æqualis: & propterea proportionalis inter a b, d e. quare ut a b ad h K, ita est h κ ad d e. fiat ut h k ad d e, ita d e ad aliam lineam, in qua sit m. erit ex æquali ut a b ad d e, ita h k ad m. Et quoniam triangula a b c, h K l, d e f similia sunt; triangulũ a b c ad triangulum h κ l est, ut linea a b ad lineam d e: triangulũ autem h κ l ad ipsum d e f est, ut h k ad m. ergo triangulum a b c ad triangulum h k l eandem proportionem habet, quam triangulum h K l ad ipsum d e f. Eodem modo in aliis frustis pyramidis idem demonstrabitur.

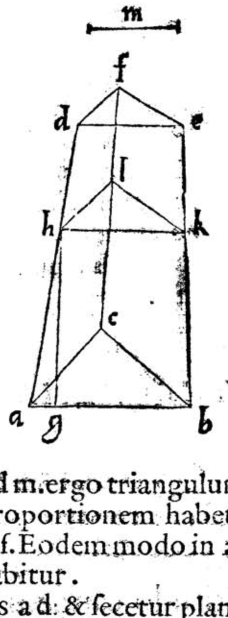

16. undecimi

34. primi

9. huius corol.

20. sexti

11. quinti

Sit frustum coni, uel coni portionis a d: & secetur plano per axem, cuius sectio sit a b c d, ita ut maior ipsius basis sit circulus, uel ellipsis circa diametrum a b; minor circa c d. Rursus inter lineas a b, c d inueniatur proportionalis b e: & ab e ducta e f æquidistante b d, quæ lineam c a in f secet, per f planum basibus æquidistans ducatur, ut sit sectio circulus, uel ellipsis circa diametrum f g. Dico sectionem a b ad sectionem f g eandem proportionem habere, quam f g ad ipsam c d. Simili enim ratione, qua supra, demonstrabitur quadratum a b ad quadratum f g ita esse, ut quadratũ f g ad c d quadratum. Sed circuli inter se eandem proportionem habent, quam diametrorum quadrata. ellipses autem circa a b, f g, c d, quæ similes sunt, ut ostendimus in cõmentariis in principium libri Archimedis de conoidibus, & sphæroidibus, eam habẽt proportionem, quam quadrata diametrorum, quæ eiusdem rationis sunt, ex corollaio septimæ propositionis eiusdem libri. ellipses enim nunc appello ipsa spacia ellipsibus contenta. ergo circulus, uel ellipsis a b ad circulũ, uel ellipsim f g eam proportionem habet, quam circulus, uel ellipsis f g ad circulum uel ellipsim c d. quod quidem faciendum proposuimus.

2. duodecimi

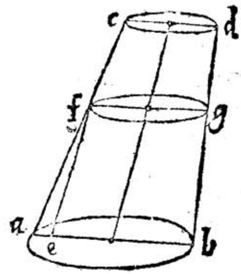

THEOREMA XX. PROPOSITIO XXV.

QVODLIBET frustum pyramidis, uel coni, uel coni portionis ad pyramidem, uel conum, uel coni portionem, cuius basis eadem est, & æqualis altitudo, eandem proportionẽ habet, quam utræque bases, maior, & minor simul sumptæ vnà cũ ea, quæ inter ipsas sit proportionalis, ad basim maiorem.

Sit

SIT frustũ pyramidis, uel coni, uel coni portionis a d, cuius maior basis a b, minor c d. & secetur altero plano basi æquidistante, ita ut sectio e f sit proportionalis inter bases a b, c d. constituatur autẽ pyramis, uel conus, uel coni portio a g b, cuius basis sit eadem, quæ basis maior frusti, & altitudo æqualis. Dico frustum a d ad pyramidem, uel conum, uel coni portionem a g b eandem proportionẽ habere, quã utræque bases, a b, c d unà cum e f ad basim a b. est enim frustum a d æquale pyramidi, uel cono, uel coni portioni, cuius basis ex tribus basibus a b, e f, c d constat; & altitudo ipsius altitudini est æqualis: quod mox ostendemus. Sed pyramides, coni, uel coni portiões, quæ sunt æquali altitudine, eãdem inter se, quam bases, proportionem habent, sicuti demonstratum est, partim ab Euclide in duodecimo libro elementorum, partim à nobis in cõmentariis in undecimam propositionẽ Archimedis de conoidibus, & sphæroidibus. quare pyramis, uel conus, uel coni portio, cuius basis est tribus illis basibus æqualis ad a g b eam habet proportionem, quam bases a b, e f, c d ad a b basim. Frustum igitur a d ad a g b

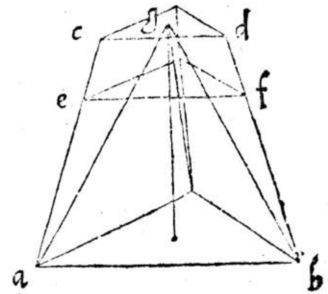

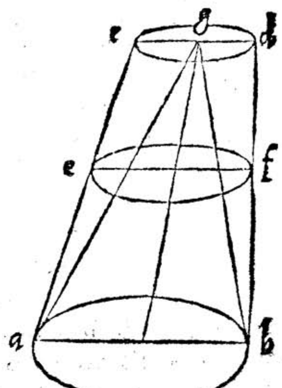

6. 11. duodecimi

pyramidem, uel conum, uel coni portionem eandem proportionem habet, quam bases a b, c d unà cum e f ad basim a b. quod demonstrare uolebamus.

Frustum uero a d æquale esse pyramidi, uel cono, uel coni portioni, cuius basis constat ex basibus a b, c d, e f, & altitudo frusti altitudini eo æqualis, hoc modo ostendemus.

Sit frustum pyramidis a b c d e f, cuius maior basis triangulum a b c; minor d e f: & secetur plano basibus æquidistante, quod sectionem faciat triangulum g h k inter triangula a b c, d e f proportionale. Iam ex iis, quæ demonstrata sunt in 23. huius, patet frustum a b c d e f diuidi in tres pyramides proportionales; & earum maiorem esse pyramidē a b c d minorē uero d e f b. ergo pyramis à triangulo g h k constituta, quæ altitudinem habeat frusti altitudini æqualem, proportionalis est inter pyramides a b c d, d e f b: & idcirco frustum a b c d e f tribus dictis pyramidibus æquale erit. Itaque si intelligatur alia pyramis æque alta, quæ basim habeat ex tribus basibus a b c, d e f, g h k constantem; perspicuum est ipsam eisdem pyramidibus, & propterea ipsi frusto æqualem esse.

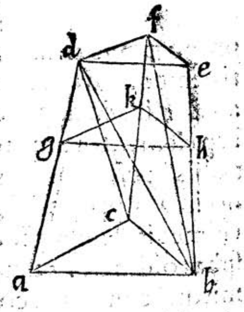

Rursus sit frustum pyramidis a g, cuius maior basis quadrilaterum a b c d, minor e f g h: & secetur plano basibus æquidistante, ita ut fiat sectio quadrilaterum K l m n, quod sit proportionale inter quadrilatera a b c d, e f g h. Dico pyramidem, cuius basis sit æqualis tribus quadrilateris a b c d, k l m n, e f g h, & altitudo æqualis altitudini frusti, ipsi frusto a g æqualem esse. Ducatur enim planum per lineas f b, h d, quod

quod dimidat frustum, in duo frusta triangulares bases habentia, uidelicet in frustum a b d e f h, & in frustũ b c d f g h. erit triangulum k l n proportionale inter triangula a b d, e f h: & triangulum l m n proportionale inter b c d, f g h. sed pyramis æque alta, cuius basis constat ex tribus triangulis a b d, k l n, e f h, demonstrata ... frusto a b d e f h æqualis: & similiter pyramis, cuius basis constat ex triangulis b c d, l m n, f g h æqualis frusto b c d f g h: componuntur autem tria quadrilatera a b c d, k l m n, e f g h è sex triangulis iam dictis. pyramis igitur basim habens æqualem tribus quadrilateris, & altitudinem eandem ipsi frusto a g est æqualis. Eodem modo illud demõstrabitur in aliis eiusmodi frustis.

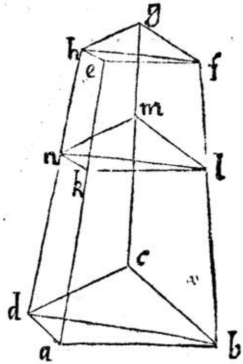

Sit frustum coni, uel coni portionis a d; cuius maior basis circulus, uel ellipsis circa diametrum a b; minor circa c d: & secetur plano, quod basibus æquidistet, faciatq; sectionem circulum, uel ellipsim circa diametrum e f, ita ut inter circulos, uel ellipses a b, c d sit proportionalis. Dico conum, uel coni portionem, cuius basis est æqualis tribus circulis, uel tribus ellipsibus a b, e f, c d; & altitudo eadem, quæ frusti a d, ipsi frusto æqualem esse. producatur enim frusti superficies quousque coeat in unum punctum, quod sit g: & coni, uel coni portionis a g b axis sit g h, occurrens planis a b, e f, c d in punctis h k l: circa circulum uero describatur quadratum m n o p, & circa ellipsim rectangulũ m n o p, quod ex ipsius diametris constat: iunctisq; g m, g n, g o, g p, ex eodem uertice intelligatur pyramis basim habens dictum quadratum, uel rectangulum: & plana in quibus sunt circuli, uel ellipses e f, c d usque ad eius latera producantur. Quoniam igitur pyramis ſecatur planis baſi æquidiſtantibus, ſectiones ſimiles erunt: atque erunt quadrata, uel rectangula circa circulos, uel ellipſes deſcripta, quemadmodum & in ipſa baſi. Sed cum circuli inter ſe eã proportionem habeant, quam diametrorum quadrata: itemq; ellipſes eam quam rectangula ex ipſarum diametris conſtantia: & ſit circulus, uel ellipſis circa diametrum e f

9.huius

2.duodecimi.

7. de conoidibus & ſphæroidibus

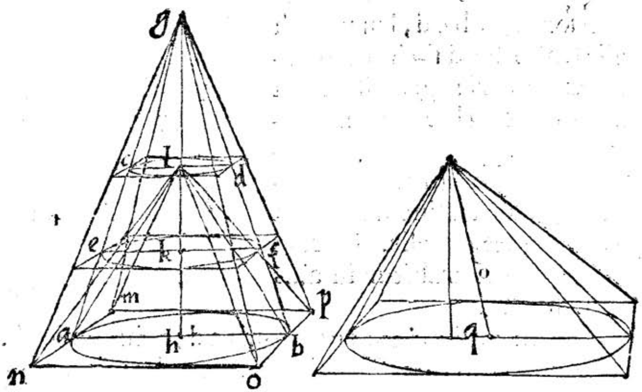

proportionalis inter circulos, uel ellipſes a b, c d; erit rectangulum e f etiam inter rectangula a b, c d proportionale: per rectangulum enim nunc breuitatis cauſa etiã ipſum quadratum intelligemus. quare ex iis, quæ proxime dicta ſunt, pyramis baſim habens æqualem dictis rectangulis, & altitudinem eandem, quam fruſtum a d, ipſi fruſto à pyramide abſciſſo æqualis probabitur. ut autem rectangulum c d ad rectangulũ e f, ita circulus, uel ellipſis c d ad e f circulum, uel ellipſim: componendoq; ut rectangula c d, e f, ad e f rectangulum, ita circuli, uel ellipſes c d, e f, ad e f: & ut rectangulum e f ad rectangulum a b, ita circulus, uel ellipſis e f ad a b circulum, uel ellipſim. ergo ex æquali, & componendo, ut rectãgula c d, e f, a b ad ipſum a b, ita circuli,

culi, uel ellipses c d, e f a b ad circulum, uel ellipsim a b. Intelligatur pyramis q basim habens æqualem tribus rectangulis a b, e f, c d; & altitudinem eãdem; quam frustum a d. intelligatur etiam conus, uel coni portio q, eadem altitudine cuius basis sit tribus circulis, uel tribus ellipsibus a b, e f, c d æqualis. postremo intelligatur pyramis a l b, cuius basis sit rectangulum m n o p, & altitudo eadem, quæ frusti: item q, intelligatur conus, uel coni portio a l b, cuius basis circulus, uel ellipsis circa diametrum a b, & eadem altitudo. ut igitur rectangula a b, e f, c d ad rectangulum a b, ita pyramis q ad pyramidem a l b; & ut circuli, uel ellipses a b, e f, c d ad a b circulum, uel ellipsim, ita conus, uel coni portio q ad conum, uel coni portionem a l b. conus igitur, uel coni portio q ad conum, uel coni portionem a l b est, ut pyramis q ad pyramidem a l b. sed pyramis a l b ad pyramidem a g b est, ut altitudo ad altitudinem, ex 20. huius: & ita est conus, uel coni portio a l b ad conum, uel coni portionem a g b ex 14. duodecimi elementorum, & ex iis, quæ nos demonstrauimus in commentariis in undecimam de conoidibus, & sphæroidibus, propositione quarta. pyramis autem a g b ad pyramidem c g d proportionem habet compositam ex proportione basium & proportione altitudinum, ex uigesima prima huius: & similiter conus, uel coni portio a g b ad conum, uel coni portionem c g d proportionem habet compositã ex eisdem proportionibus, per ea, quæ in dictis commentariis demonstrauimus, propositione quinta, & sexta: altitudo enim in utrisque eadem est, & bases inter se eandem habent proportionem. ergo ut pyramis a g b ad pyramidem c g d, ita est conus, uel coni portio a g b ad a g d conum, uel coni portionem: & per conuersionẽ rationis, ut pyramis a g b ad frustũ à pyramide abscissum, ita conus uel coni portio a g b ad frustum a d. ex æquali igitur, ut pyramis q ad frustum à pyramide abscissum, ita conus uel coni portio q ad

6. 11. duodecimi

fruſtum a d. Sed pyramis q æqualis eſt fruſto à pyramide abſciſſo, ut demonſtrauimus. ergo & conus, uel coni portio q, cuius baſis ex tribus circulis, uel ellipſibus a b, e f, c d conſtat, & altitudo eadem, quæ fruſti: ipſi fruſto a d eſt æqualis. atque illud eſt, quod demonſtrare oportebat.

THEOREMA XXI. PROPOSITIO XXV[I].

CVIVSLIBET fruſti à pyramide, uel cono, uel coni portione abſciſſi, centrum grauitatis eſt in axe, ita ut eo primum in duas portiones diuiſo, portio ſuperior, quæ minorem baſim attingit ad portionem reliquam eam habeat proportionem, quam duplum lateris, uel diametri maioris baſis, vnà cum latere, uel diametro minoris, ipſi reſpondente, habet ad duplum lateris, uel diametri minoris baſis vnà cũ latere, uel diametro maioris: deinde à puncto diuiſionis quarta parte ſuperioris portionis in ipſa ſumpta: & rurſus ab inferioris portionis termino, qui eſt ad baſim maiorem, ſumpta quarta parte totius axis: centrum ſit in linea, quæ his finibus continetur, atque in eo lineæ puncto, quo ſic diuiditur, ut tota linea ad partem propinquiorem minori baſi, eãdem proportionem habeat, quam fruſtum ad pyramidẽ, uel conum, uel coni portionem, cuius baſis ſit eadem, quæ baſis maior, & altitudo fruſti altitudini æqualis.

sit

Sit frustum a e à pyramide, quæ triangularem basim habeat abscissum: cuius maior basis triangulum a b c, minor d e f; & axis g h. ducto autem plano per axem & per lineã d a, quod sectionem faciat d a k l quadrilaterum; puncta k l lineas b c, e f bifariam secabunt. nam cum g h sit axis frusti: erit h centrum grauitatis trianguli a b c: & g centrum trianguli d e f: centrum uero cuiuslibet trianguli est in recta linea, quæ ab angulo ipsius ad dimidiã basim ducitur ex decimatertia primi libri Archimedis de cẽtro grauitatis planorum. quare centrũ grauitatis trapezii b c f e est in linea k l, quod sit m: & à puncto m ad axem ducta m n ipsi a k, uel d l æquidistante; erit axis g h diuisus in portiones g n, n h, quas diximus: eandem enim proportionem habet g n ad n h, quã l m ad m k. At l m ad m k habet eam, quã duplum lateris maioris basis b c unà cum latere minoris e f ad duplum lateris e f unà cum latere b c, ex ultima eiusdem libri Archimedis. Itaque à linea n g abscindatur, quarta pars, quæ sit n p: & ab axe h g abscindatur itidem quarta pars h o: & quam proportionem habet frustum ad pyramidem, cuius maior basis est triangulum a b c, & altitudo ipsi æqualis; habeat o p ad p q. Dico centrum grauitatis frusti esse in linea p o, & in puncto q. namque ipsum esse in linea g h manifeste constat. protractis enim frusti pla-

3. diffi. huius.

Vltima eiusdẽ libri Archimedis.

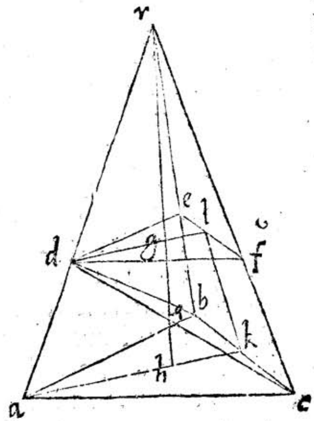

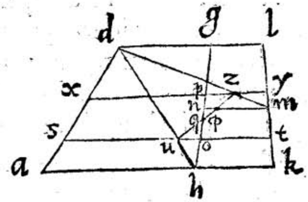

nis, quouſque in unum punctum r conueniant; erit pyramidis a b c r, & pyramidis d e f r grauitatis centrum in linea r h. ergo & reliquæ magnitudinis, uidelicet fruſti centrum in eadem linea neceſſario comperietur. Iungantur d b, d c, d h, d m: & per lineas d b, d c ducto altero plano intelligatur fruſtum in duas pyramides diuiſum: in pyramidem quidem, cuius baſis eſt triangulum a b c, uertex d: & in eam, cuius idem uertex, & baſis trapezium b c f e. erit igitur pyramidis a b c d axis d h, & pyramidis b c f e d axis d m: atque erunt tres axes g h, d h, d m in eodem plano d a K l. ducatur præterea per o linea ſ t ipſi a K æquidiſtãs, quæ lineam d h in u ſecet: per p uero ducatur x y æquidiſtans eidem, ſecansque d m in z: & iungatur z u, quæ ſecet g h in ϕ. tranſibit ea per q: & erunt ϕ q unum, atque idem punctum; ut inferius apparebit. Quoniam igitur linea u o

2. ſexti. æquidiſtat ipſi d g, erit d u ad u h, ut g o ad o h. Sed g o tripla eſt o h. quare & d u ipſius u h eſt tripla: & ideo pyramidis a b c d centrum grauitatis erit punctum u. Rurſus quoniam z y ipſi d l æquidiſtat, d z ad z m eſt, ut l y ad y m: eſtque l y ad y m, ut g p ad p n. ergo d z ad z m eſt, ut g p ad p n. Quòd cum g p ſit tripla p n; erit etiam d z ipſius z m tripla. atque ob eandem cauſſam punctum z eſt centrũ grauitatis pyramidis b c f e d. iuncta igitur z u, in ea erit cẽtrum

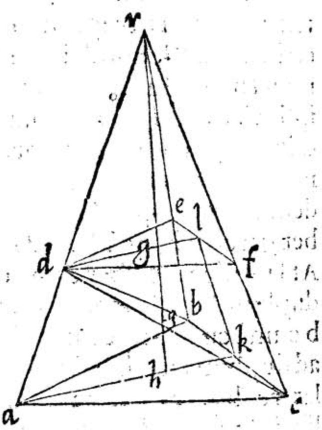

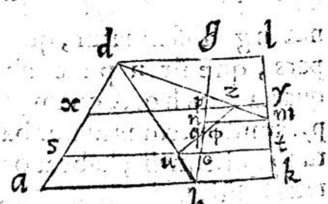

grarauitatis magnitudinis, quæ ex utriſque pyramidibus cõſtat; hoc eſt ipſius fruſti. Sed fruſti centrum eſt etiam in axe g h. ergo in puncto φ, in quo lineæ z u, g h conueniunt. Itaque u φ ad φ z eam proportionem habet, quam pyramis b c f e d ad pyramidem a b c d. & componendo u z ad z φ eam habet, quam fruſtum ad pyramidem a b c d. Vt uero u z ad z φ, ita o p ad p φ ob ſimilitudinem triangulorum, u o φ, z p φ. quare o p ad p φ eſt ut fruſtum ad pyramidem a b c d. ſed ita erat o p ad p q. æquales igitur ſunt p φ, p q: & q φ unum atque idem punctum. ex quibus ſequitur lineam z u ſecare o p in q: & propterea pũctum q ipſius fruſti grauitatis centrum eſſe.

8. primi libri Archimedis de cẽtro grauitatis planorum

7. quinti.

Sit fruſtum a g à pyramide, quæ quadrangularem baſim habeat abſciſſum, cuius maior baſis a b c d, minor e f g h, & axis k l. diuidatur autem primũ k l, ita ut quam proportionem habet duplum lateris a b unà cum latere e f ad duplum lateris e f unà cum a b; habeat k m ad m l. deinde à pũcto m ad k ſumatur quarta pars ipſius m k, quæ ſit m n. & rurſus ab l ſumatur quarta pars totius axis l k, quæ ſit l o. poſtremo fiat o n ad n p, ut fruſtum a g ad pyramidẽ, cuius baſis ſit eadem, quæ fruſti, & altitudo æqualis. Dico punctum p fruſti a g grauitatis centrum eſſe. ducantur enim a c, e g: & intelligantur duo fruſta triangulares baſes habentia, quorum alterum l f ex baſibus a b c, e f g cõſtet; alterum l h ex baſibus a c d, e g h. Sitq; fruſti l f axis q r; in quo grauitatis centrum s: fruſti uero l h axis t u, & x grauitatis centrum: deinde iungantur u r, t q, x s. tranſibit u r per l: quoniam l eſt centrum grauitatis quadranguli a b c d: & puncta r u grauitatis centra triangulorum a b c, a c d; in quæ quadrangulum ipſum diuiditur. eadem quoque ratione t q per punctum k tranſibit. At uero proportiones, ex quibus fruſtorum grauitatis centra inquirimus, eædem ſunt in toto fruſto a g, & in fruſtis l f, l h. Sunt enim per octauam huius quadrilatera a b c d, e f g h ſimilia:

itemq; ſimilia triangula a b c, e f g: & a c d, e g h. idcirco q; latera ſibi ipſis reſpondentia eandem inter ſe ſe proportionem ſeruant. Vt igitur duplum lateris a b unà cum latere e f ad duplum lateris e f unà cum a b, ita eſt duplum a d lateris unà cum latere e h ad duplum e h unà cum a d: & ita in aliis. Rurſus fruſtum a g ad pyramidẽ, cuius eadem eſt baſis, & æqualis altitudo eandem proportionẽ habet, quam fruſtũ l f ad pyramidẽ, quæ eſt eadẽ baſi, & æquali altitudine: & ſimiliter quam l h fruſtum ad pyramidem, quæ ex eadẽ baſi, & æquali altitudine conſtat. nam ſi inter ipſas baſes mediæ proportionales conſtituantur, tres baſes ſimul ſumptæ ad maiorem baſim in omnibus eodem modo ſe habebunt. Vnde fit, ut axes K l, q r, t u à punctis p s x in eandem proportionem ſecentur. ergo linea x s per p tranſibit: & lineæ r u, s x, q t inter ſe æquidiſtantes erunt. Itaque cum fruſti a g latera producta

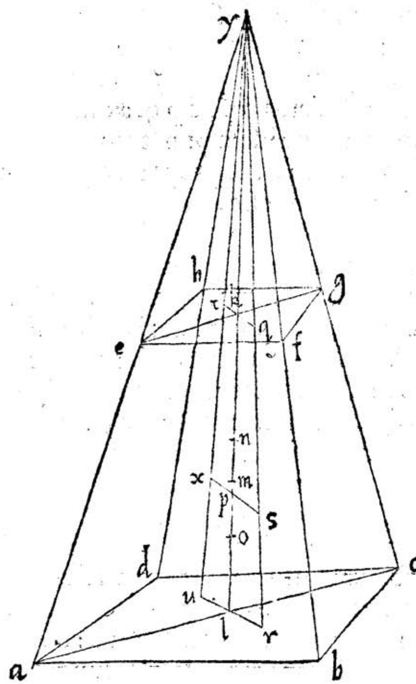

2. ſexti.

ducta fuerint, ita ut in unum punctum y coeant, erunt triā gala u y l, x y p, t y k inter se similia: & similia etiam triangula l y r, p y s, k y q. quare ut in 19 huius, demonstrabitur x p, ad p s: itemq; t k ad k q eandem habere proportionē, quam u l ad l r. Sed ut u l ad l r, ita est triangulum a b c ad triangulum a c d: & ut t k ad K q, ita triangulum e f g ad triangulum e g h. Vt autem triangulum a b c ad triangulum a c d, ita pyramis a b c y ad pyramidem a c d y. & ut triangulum e f g ad triangulum e g h, ita pyramis e f g y ad pyramidem e g h y; ergo ut pyramis a b c y ad pyramidē a c d y, ita pyramis e f g y ad pyramidem e g h y. reliquum igitur frustū l f ad reliquum frustū l h est ut pyramis a b c y ad pyramidem a c d y, hoc est ut u l ad l r, & ut x p ad p s. Quòd cum frusti l f centrum grauitatis sit s: & frusti l h sit centrum x: constat punctum p totius frusti a g grauitatis esse centrum. Eodem modo fiet demonstratio etiam in aliis pyramidibus. 19. quinti 8. Archimedis.

Sit frustum a d à cono, uel coni portione abscissum, cuius maior basis circulus, uel ellipsis circa diametrum a b; minor circa diametrum c d: & axis e f. diuidatur autē e f in g, ita ut e g ad g f eandem proportionem habeat, quam duplum diametri a b unà cum diametro c d ad duplum c d unà cum a b. Sitq; g h quarta pars lineæ g e: & sit f K item quarta pars totius f e axis. Rursus quam proportionem habet frustum a d ad conum, uel coni portionem, in eadē basi, & æquali altitudine, habeat linea K h ad h l. Dico punctum l frusti a d grauitatis centrum esse. Si enim fieri potest, sit m centrum: producaturq; l m extra frustum in n: & ut n l ad l m, ita fiat circulus, uel ellipsis circa diametrū a b ad aliud spacium, in quo sit o. Itaque in circulo, uel ellipsi circa diametrum a b rectilinea figura plane describatur, ita ut quæ relinquuntur portiones sint o spacio minores: & intelligatur pyramis a p b, basim habens rectilineam figuram in circulo, uel ellipsi a b descriptam: à qua

K

frustum pyramidis sit abscissum . erit ex iis quæ proxime tradidimus, frusti pyramidis a d centrum grauitatis l. Quoniam igitur portiones spacio o minores sunt; habebit circulus, uel ellipsis a b ad portiones dictas maiorẽ proportionem, quàm n l ad l m . sed ut circulus, uel ellipsis a b ad portiones, ita a p b conus, uel coni portio ad solidas portiones, id quod supra demonstratum est: & ut circulus

22.huius uel ellipsis c d ad portiones, quæ ipsi insunt, ita conus, uel coni portio c p d ad solidas ipsius portiones . Quòd cum figuræ in circulis, uel ellipsibus a b c d descriptæ similes sint, erit proportio circuli, uel ellipsis a b ad suas portiones, eadẽ, quæ circuli uel ellipsis c d ad suas . ergo conus, uel coni portio a p b ad portiones solidas eãdem habet proportionẽ, quam conus, uel coni portio c p d ad solidas ipsius

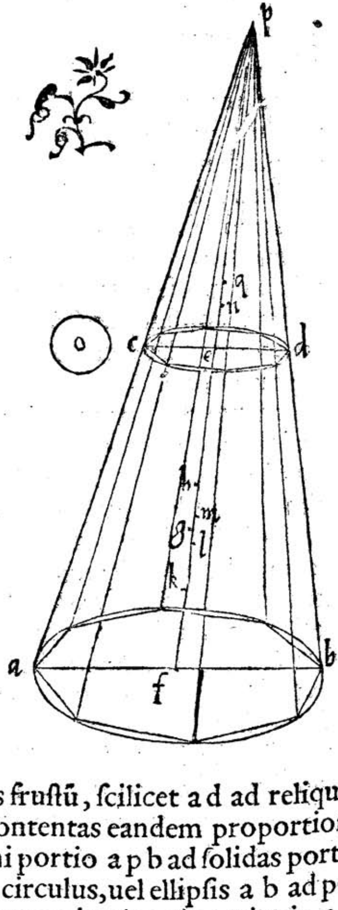

19.quinti portiones . reliquum igitur coni, uel coni portionis frustũ, scilicet a d ad reliquas portiones solidas in ipso contentas eandem proportionẽ habet, quam conus, uel coni portio a p b ad solidas portiones : hoc est eandem, quam circulus, uel ellipsis a b ad portiones planas . quare frustum coni, uel coni portionis a d ad ad portiones ſolidas maiorem habet proportionē, quàm n l ad l m: & diuidendo fruſtum pyramidis ad dictas portiones maiorem proportionem habet, quàm n m ad m l. fiat igitur ut fruſtum pyramidis ad portiones, ita q m ad m l. Itaque quoniam à fruſto coni, uel coni portionis a d, cuius grauitatis centrum eſt m, aufertur fruſtum pyramidis habens centrum l; erit reliquæ magnitudinis, quæ ex portionibus ſolidis conſtat, grauitatis cētrum in linea l m producta, atque in puncto q, extra figuram poſito: quod fieri nullo modo poteſt. relinquitur ergo, ut punctum l ſit fruſti a d grauitatis centrum. quæ omnia demonſtranda proponebantur.

THEOREMA XXII. PROPOSITIO XXVII.

OMNIVM ſolidorum in ſphæra deſcriptorum, quæ æqualibus, & ſimilibus baſibus continentur, centrum grauitatis eſt idem, quod ſphæræ centrum.

Solida eiuſmodi corpora regularia appellare ſolent, de quibus agitur in tribus ultimis libris elementorum: ſunt autem numero quinque, tetrahedrum, uel pyramis, hexahedrum, uel cubus, octahedrum, dodecahedrum, & icoſahedrum.

Sit primo a b c d pyramis ĩ ſphæra deſcripta, cuius ſphæræ centrum ſit e. Dico e pyramidis a b c d grauitatis eſſe centrum. Si enim iuncta d e producatur ad baſim a b c in f; ex iis, quæ demonſtrauit Campanus in quartodecimo libro elementorum, propoſitione decima quinta, & decima ſeptima, erit f centrum circuli circa triangulum a b c deſcripti: atque erit e f ſexta pars ipſius ſphæræ axis. quare ex prima huius conſtat trianguli a b c grauitatis centrum eſſe punctum f: & idcirco lineam d f eſſe pyramidis axem.

At cum e f ſit ſexta pars axis ſphæræ, erit d e tripla e f. ergo punctum e eſt grauitatis centrum ipſius pyramidis: quod in uigeſima ſecunda huius demonſtratum fuit. Sed e eſt centrum ſphæræ. Sequitur igitur, ut centrum grauitatis pyramidis in ſphæra deſcriptæ idem ſit, quod ipſius ſphæræ centrum.

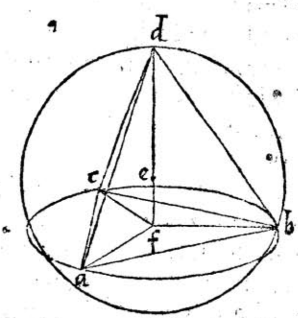

Sit cubus in ſphæra deſcriptus a b, & oppoſitorum planorum lateribus bifariam diuiſis, per puncta diuiſionum plana ducantur, ut communis ipſorum ſectio ſit recta linea c d. Itaque ſi ducatur a b, ſolidi ſcilicet diameter, lineæ a b, c d ex trigeſimanona undecimi ſeſe bifariam ſecabunt. ſecent autem in puncto e. erit e centrũ grauitatis ſolidi a b, id quod demonſtratum eſt in octaua huius. Sed quoniam a b eſt ſphæræ diametro æqualis, ut in decima quinta propoſitione tertii decimi libri elemẽtorum oſtenditur: punctum e ſphæræ quoque centrum erit. Cubi igitur in ſphæra deſcripti grauitatis centrum idem eſt, quod centrum ipſius ſphæræ.

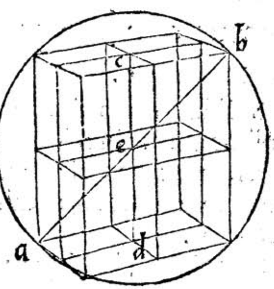

Sit octahedrum a b c d e f, in ſphæra deſcriptum, cuius ſphæræ centrum ſit g. Dico punctum g ipſius octahedri grauitatis centrum eſſe. Conſtat enim ex iis, quæ demonſtrata ſunt à Campano in quinto decimo libro elementorum, propoſitione ſextadecima eiuſmodi ſolidum diuidi in duas pyramides æquales, & ſimiles; uidelicet in pyramidem,

dem, cuius basis est quadratum a b c d, & altitudo e g: & in pyramidem, cuius eadē basis, altitudoq; f g; ut sint e g, g f, semidiametri sphæræ, & linea una. Cū igitur g sit sphæræ centrum, erit etiam centrum circuli, qui circa quadratū a b c d describitur: & propterea eiusdem quadrati grauitatis centrum: quod in prima propositione huius demonstratum est. quare pyramidis a b c d e axis erit e g: & pyramidis a b c d f axis f g. Itaque sit h centrum grauitatis pyramidis a b c d e, & pyramidis a b c d f centrum sit K: perspicuum est ex uigesima secunda propositione huius, lineā e h triplam esse h g: cōponendoq; e g ipsius g h quadruplam. & eadē ratione f g quadruplā ipsius g K. quod cum e g, g f sint æquales, & h g, g K necessario æquales erunt. ergo ex quarta propositione primi libri Archimedis de cētro grauitatis planorū, totius octahedri, quod ex dictis pyramidibus constat, centrum grauitatis erit punctum g idem, quod ipsius sphæræ centrum.

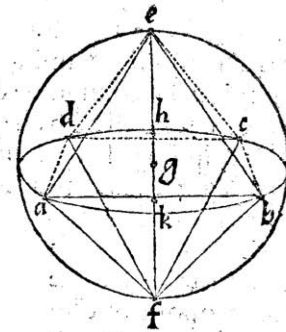

Sit icosahedrum a d descriptum in sphæra, cuius centrū sit g. Dico g ipsius icosahedri grauitatis esse centrum. Si enim ab angulo a per g ducatur recta linea usque ad sphæræ superficiem; constat ex sexta decima propositione libri tertii decimi elementorum, cadere eam in angulum ipsi a oppositum. cadat in d: sitq; una aliqua basis icosahedri triangulum a b c: & iunctæ b g, c g producantur, & cadant in angulos e f, ipsis b c oppositos. Itaque per triangula a b c, d e f ducantur plana sphæram secantia. erunt hæ se-grauitatis esse punctum m. patet igitur totius dodecahedri, centrum grauitatis idē esse, quod & sphæræ ipsum comprehendentis centrum. quæ quidem omnia demonstrasse oportebat.

PROBLEMA VI. PROPOSITIO XXVIII.

DATA qualibet portione conoidis rectanguli, abscissa plano ad axem recto, uel non recto; fieri potest, ut portio solida inscribatur, uel circumscribatur ex cylindris, uel cylindri portionibus, æqualem habentibus altitudinem, ita ut recta linea, quæ inter centrum grauitatis portionis, & figuræ inscriptæ, uel circumscriptæ interiicitur, sit minor qualibet recta linea proposita.

Sit portio conoidis rectanguli a b c, cuius axis b d, grauitatisq; centrum e: & sit g recta linea proposita. quam uero proportionem habet linea b e ad lineam g, eandem habeat portio conoidis ad solidum h: & circumscribatur portioni figura, sicuti dictum est, ita ut portiones reliquæ sint solido h minores: cuius quidem figuræ centrum grauitatis sit punctum k. Dico lineā k e minorem esse linea g proposita. nisi enim sit minor, uel æqualis, uel maior erit. & quoniam figura circumscripta ad reliquas portiones maiorem
8.quinti. proportionem habet, quàm portio conoidis ad solidum h; hoc est maiorem, quàm b e ad g: & b e ad g non minorem habet proportionem, quàm ad k e, propterea quod k e non ponitur minor ipsa g: habebit figura circumscripta ad portiones reliquas maiorem proportionem quàm b e ad e k:
29.quinti ex traditione Campani. & diuidendo portio conoidis ad reliquas portiones habebit maiorem, quàm b k ad k e. quare si fiat ut portio conoidis

noidis ad portiones reliquas, ita alia linea; quæ sit l k ad k e: erit l k maior, quam b k: & ideo punctum l extra portionem cadet. Quoniã igitur à figura circumscripta, cuius grauitatis centrum est k, aufertur portio conoidis, cuius centrum e, habetq; l K ad K e eam proportionem, quam portio conoidis ad reliquas portiones; erit punctum l extra portionem cadẽs, centrum magnitudinis

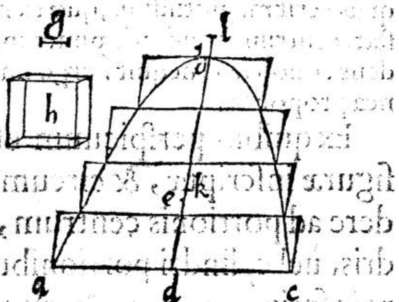

ex reliquis portionibus compositæ. illud autem fieri nullo modo potest. quare constat lineam k e ipsa g linea proposita minorem esse.

Rursus inscribatur portioni figura, uidelicet cylindrus m n, ut sit ipsius altitudo æqualis dimidio axis b d: & quam proportionem habet b e ad g, habeat m n cylindrus ad solidum o. inscribatur deinde eidem alia figura, ita ut portiones reliquæ sint solido o minores: & centrum grauitatis figuræ sit p. Dico lineam p e ipsa g minorẽ esse. si enim non sit minor,

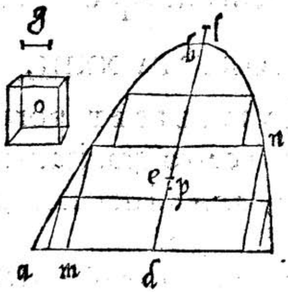

eodem, quo supra modo demonstrabimus figuram inscriptam ad reliquas portiones maiorem proportionem habere, quàm b e ad e p. & si fiat alia linea l e ad e p, ut est figura inscripta ad reliquas portiones, pũctum l extra por tionem cadet: Itaque cum à portione conoidis, cuius grauitatis centrum e auferatur inscripta figura, centrum habens p: & sit l e ad e p, ut figura inscripta ad portiones reliquas: erit magnitudinis, quæ ex reliquis portionibus constat, centrum grauitatis punctum l, extra portionem cadens. quod fieri nequit. ergo linea p e minor est ipsa g linea proposita.

Ex quibus perspicuum est centrum grauitatis figuræ inscriptæ, & circumscriptæ eo magis accedere ad portionis centrum, quo pluribus cylindris, uel cylindri portionibus constet: fiatq; figura inscripta maior, & circumscripta minor. & quanquam continenter ad portionis centrũ propius admoueatur: nunquam tamen ad ipsum perueniet. sequeretur enim figuram inscriptam, nõ solum portioni, sed etiam circumscriptæ figuræ æqualem esse. quod est absurdum.

THEOREMA XXIII. PROPOSITIO XXIX.

CVIVSLIBET portionis conoidis rectanguli axis à cẽtro grauitatis ita diuiditur, ut pars quæ terminatur ad uerticem, reliquæ partis, quæ ad basim sit dupla.

SIT portio conoidis rectanguli uel abscissa plano ad axem recto, uel non recto: & secta ipsa altero plano per axẽ sit superficiei sectio a b c rectanguli coni sectio, uel parabole; plani abscindentis portionem sectio sit recta linea a c: axis portionis, & sectionis diameter b d. Sumatur autem in linea b d punctum e, ita ut b e sit ipsius e d dupla. Dico e por-e portionis a b c grauitatis esse centrum. Diuidatur enim b d bifariam in m: & rursus d m, m b bifariam diuidantur in punctis n, o: inscribaturq; portioni figura solida, & altera circumscribatur ex cylindris æqualem altitudinem habentibus, ut superius dictũ est. Sit autem primum figura inscripta cylĩdrus f g: & circũscripta ex cylindris a h, K l constet. punctum n erit centrum grauitatis figuræ inscriptæ, mediũ scilicet ipsius d m axis: atq; idẽ erit centrum cylindri a h: & cylindri κ l centrũ o, axis b m medium. quare si li

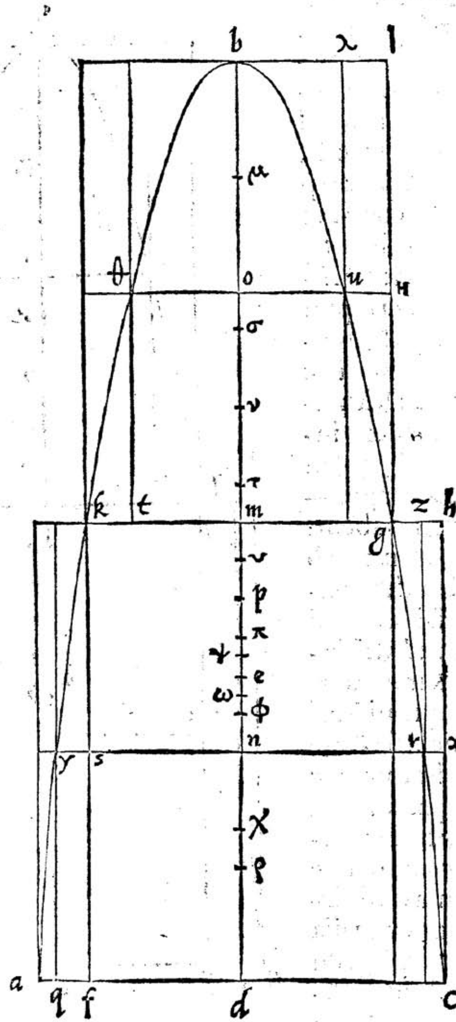

7. huius

neam o n ita diuiserimus in p, ut quã proportionẽ habet cylindrus a h ad cylindrum κ l, habeat linea o p ad p n: centrum grauitatis totius figuræ circũscriptæ erit punctum p. Sed cylindri, qui sunt æquali altitudine, eandem inter se se, quam bases proportionem habent: estq; ut linea d b ad b m, ita quadratũ lineæ a d ad quadratũ ipsius κ m, ex uigesima primi libri conicorũ: & ita quadratum a c ad quadratũ κ g: hoc est circulus circa diametrum a c ad circulum circa diametrum k g. dupla est autem linea d b lineæ

8. primi libri Archimedis

11. duodecimi.

15. quinti

2. duodecimi.

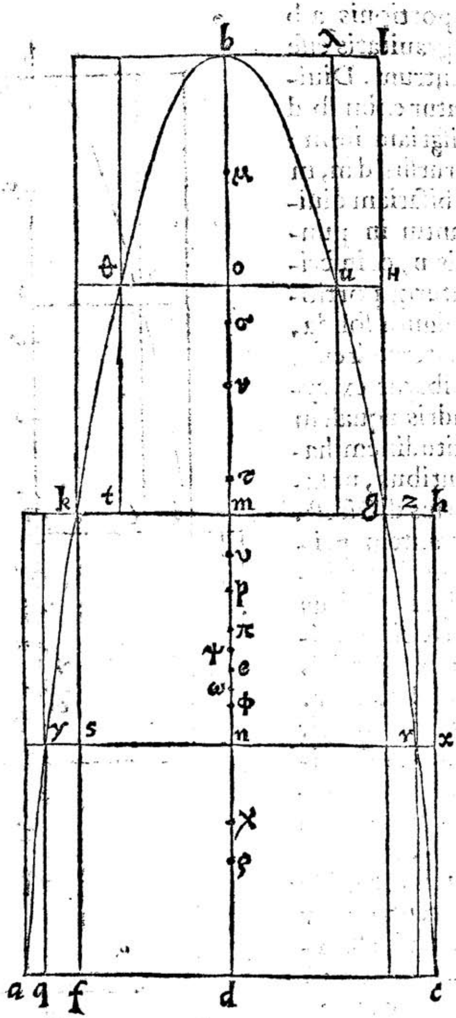

b m.

b m. ergo circulus a c circuli k g: & idcirco cylindrus a h cylindri k l duplus erit. quare & linea σ p dupla ipsius p n. Deinde inscripta & circumscripta portioni alia figura, ita ut inscripta constituatur ex tribus cylindris q r, s g, t u: circumscripta uero ex quatuor a x, y z, κ ν, θ λ: diuidantur b o, o m, m n, n d bifariam in punctis μ ν π ρ. Itaque cylindri θ λ centrum grauitatis est punctum μ: & cylindri κ ν centrum ν. ergo si linea μ ν diuidatur in σ, ita ut μ σ ad σ ν proportionē eā habeat, quam cylindrus κ ν ad cylindrum θ λ, uidelicet quam quadratum κ m ad quadratum θ o, hoc est, quam linea m b ad b o: erit σ centrum magnitudinis compositæ ex cylindris κ ν, θ λ. & cum linea m b sit dupla b o, erit & μ σ ipsius σ ν dupla. præterea quoniam cylindri y z centrum grauitatis est π, linea σ π ita diuisa in τ, ut σ τ ad τ π eam habeat proportionem, quam cylindrus y z ad duos cylindros κ ν, θ λ: erit τ centrum magnitudinis, quæ ex dictis tribus cylindris constat. cylindrus autē y z ad cylindrum θ λ est, ut linea n b ad b o, hoc est ut 3 ad 1: & ad cylindrum κ ν, ut n b ad b m, uidelicet ut 3 ad 2. quare y z cylīdrus duobus cylindris κ ν, θ λ æqualis erit. & propterea linea σ τ æqualis ipsi τ π. denique cylindri a x centrum grauitatis est punctum ρ. & cum τ ρ diuisa fuerit in eā proportionem, quam habet cylindrus a x ad tres cylindros y z, κ ν, θ λ: erit in eo puncto centrum grauitatis totius figuræ circūscriptæ. Sed cylindrus a x ad ipsum y z est ut linea d b ad b n: hoc est ut 4 ad 3: & duo cylindri κ ν θ λ cylindro y z sunt æquales. cylindrns igitur a x ad tres iam dictos cylindros est ut 2 ad 3. Sed quoniā μ σ est duarum partium, & σ ν unius, qualium μ π est sex; erit σ π partium quatuor: propterea q; τ π duarum, & ν π, hoc est π ρ trium. quare sequitur ut punctum π totius figuræ circumscriptæ sit centrum. Itaque fiat ν υ ad υ π, ut μ σ ad σ ν. & υ ρ bifariam diuidatur in φ. Similiter ut in circumscripta figura ostendetur centrum magnitudinis compositæ ex cylin-

20. primi conicorū

dris s g, t u eſſe punctum υ: & totius figuræ inſcriptæ, quæ cōſtat ex cylindris q r, ſ g, t u eſſe φ centrum. Sunt enim hi cylindri æquales & ſimiles cylindris y z, K н, θ λ, figuræ circumſcriptæ. Quoniã igitur ut b e ad e d, ita eſt o p ad p n; utraq; enim utriuſque eſt dupla: erit componendo, ut b d ad d e, ita o n ad n p; & permutando, ut b d ad o n, ita d e ad n p. Sed b d dupla eſt o n. ergo & e d ipſius n p dupla erit. quòd ſi e d biſariam diuidatur ĩ χ, erit χ d, uel e χ æqualis n p: & ſublata e n, quæ eſt cōmunis utrique e χ, p n,

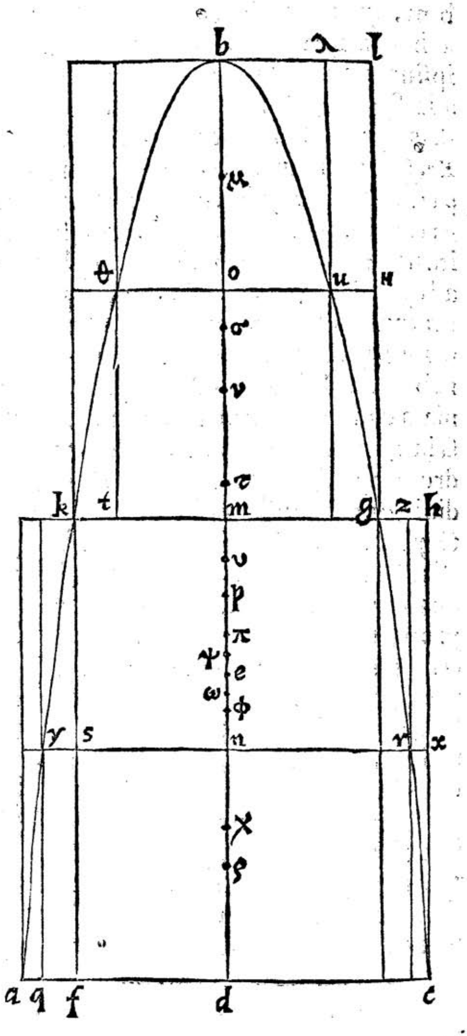

relin-

relinquetur p e ipsi n χ æqualis. cum autem b e sit dupla e d, & o p dupla p n, hoc est ipsius e χ, & reliquum, uidelicet b o unà cum p e ipsius reliqui χ d duplum erit. estque b o dupla ρ d. ergo p e, hoc est n χ ipsius χ ρ dupla. sed d n dupla est n ρ. reliqua igitur d χ dupla reliquæ χ n. sunt autem d χ, p n inter se æquales: itemq; æquales χ n, p e. quare constat n p ipsius p e duplam esse. & idcirco p e ipsi e n æqualem. Rursus cum sit μ υ dupla o υ, & μ σ dupla σ υ; erit etiam reliqua υ σ reliquæ σ o dupla. Eadem quoque ratione cõcludetur π υ dupla υ m. ergo ut υ σ ad σ o, ita π υ ad υ m: componendoq;, & permutando, ut υ o ad π m, ita o σ ad m υ: & sunt æquales υ o, π m. quare & o σ, m υ æquales. præterea σ π dupla est π τ, & υ π ipsius π m. reliqua igitur σ υ reliquæ m τ dupla. atque erat υ σ dupla σ o. ergo m τ, τ o æquales sunt: & ita æquales m υ, n ϕ. at o σ, est æqualis m υ. Sequitur igitur, ut omnes o σ, m τ, m υ, n ϕ inter se sint æquales. Sed ut ρ π ad π τ, hoc est ut 3 ad 2, ita n d ad d χ: permutãdoq; ut ρ π ad n d, ita π τ ad d χ. & sũt æquales ρ π, n d. ergo d χ, hoc est n p, & π τ æquales. Sed etiam æquales n π, π m. reliqua igitur π p reliquæ m τ, hoc est ipsi n ϕ æqualis erit. quare dempta p π ex p e, & ϕ n dempta ex n e, relinquitur p e æqualis e ϕ. Itaque π, ϕ centra figurarũ secundo loco descriptarum à primis centris p n æquali interuallo recedunt. quòd si rursus aliæ figuræ describantur, eodem modo demonstrabimus earum centra æqualiter ab his recedere, & ad portionis conoidis centrum propius admoueri. Ex quibus constat lineam π ϕ à centro grauitatis portionis diuidi in partes æquales. Si enim fieri potest, non sit centrum in puncto e, quod est lineæ π ϕ medium: sed in ψ: & ipsi π ψ æqualis fiat ϕ ω. Cum igitur in portione solida quædam figura inscribi possit, ita ut linea, quæ inter centrum grauitatis portionis, & inscriptæ figuræ interiicitur, qualibet linea proposita sit minor, quod proxime demonstrauimus: perueniet tandem ϕ centrum inscriptæ figuræ

19 quinti

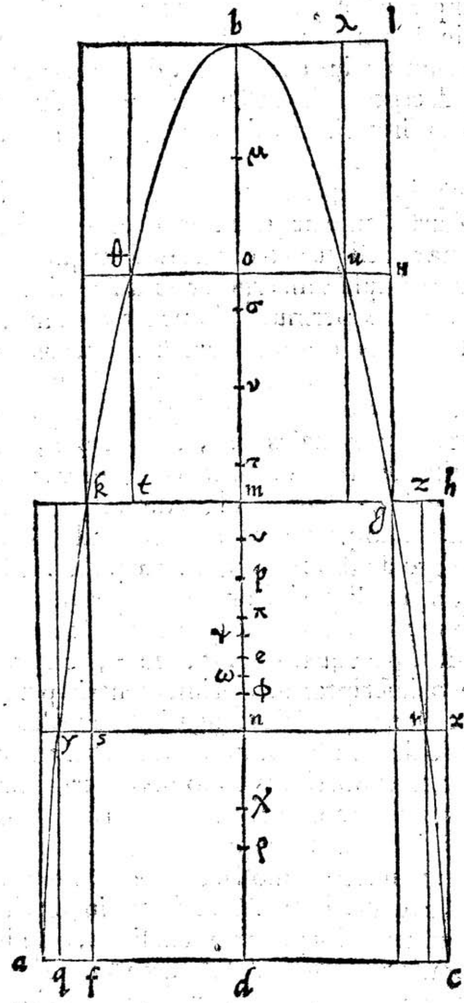
b
λ
l
μ
θ
o
u
σ
ν
τ
k
t
m
z
h
p
π
ψ
e
ω
φ
n
x
y
s
χ
ρ
a
q
f
d
c

ad punctum ω. Sed quoniam π circumscripta itidem alia figura æquali interuallo ad portionis centrum accedit, ubi primum φ applicuerit se ad ω, & π ad punctũ ψ, hoc est ad portionis centrum se applicabit. quod fieri nullo modo posse perspicuum est. non aliter idem absurdum sequetur, si ponamus centrum portionis recedere à medio ad partes ω; esset enim aliquando centrum figuræ inscriptæ idem quod portionis centrũ. ergo punctum e centrum erit grauitatis portionis a b c. quod demonstrare oportebat.

Quod autem supra demõstratum est in portione conoidis recta per figuras, quæ ex cylindris æqualem altitudinem habentibus constant, idem similiter demonstrabimus per figuras ex cylindri portionibus constantes in ea portione, quæ plano non ad axem recto abscinditur. ut enim tradidimus in commentariis in undecimam propositionem libri Archimedis de conoidibus & sphæroidibus. portiones cylindri, quæ æquali sunt altitudine eam inter se proportionem habent, quam ipsarum bases: bases autẽ quæ sunt ellipses similes eandem proportionem habere, quam quadrata diametrorum eiusdem rationis, ex corollario septimæ propositionis libri de conoidibus, & sphæroidibus, manifeste apparet.

corol. 15 de conoidibus & sphæroidibus.

THEOREMA XXIIII. PROPOSITIO XXX.

Si à portione conoidis rectanguli alia portio abscindatur, plano basi æquidistante; habebit portio tota ad eam, quæ abscissa est, duplam proportionem eius, quæ est basis maioris portionis ad basim minoris, uel quæ axis maioris ad axem minoris.

ABSCINDATVR à portione conoidis rectanguli a b c alia portio e b f, plano basi æquidistante: & eadem portio secetur alio plano per axem; ut superficiei sectio sit parabole a b c: planorũ portiones abscindentium rectæ lineæ a c, e f: axis autem portionis, & sectionis diameter b d; quam linea e f in puncto g secet. Dico portionem conoidis a b c ad portionem e b f duplam proportionem habere eius, quæ est basis a c ad basim e f; uel axis d b ad b g axem. Intelligantur enim duo coni, seu coni portiones a b c, e b f, eãdem basim, quam portiones conoidis, & æqualem habentes altitudinem. & quoniam a b c portio conoidis sesquialtera est coni, seu portionis coni a b c; & portio e b f coni seu portionis coni e b f est sesquialtera, quod de-

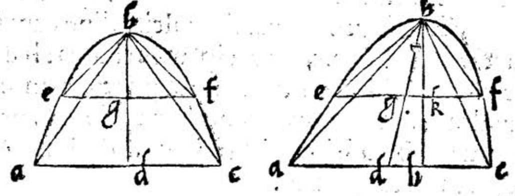

monstrauit Archimedes in propositionibus 23, & 24 libri de conoidibus, & sphæroidibus: erit conoidis portio ad conoidis portionem, ut conus ad conum, uel ut coni portio ad coni portionem. Sed conus, uel coni portio a b c ad conum, uel coni portionem e b f compositam proportionem habet ex proportione basis a c ad basim e f, & ex proportione altitudinis coni, uel coni portionis a b c ad altitudinem ipsius e b f, ut nos demonstrauimus in commentariis in undecimam propositionem eiusdem libri Archimedis: altitudo autem ad altitudinem est, ut axis ad axem. quod quidem in conis rectis perspicuum est, in scalenis uero ro ita demonstrabitur. Ducatur à puncto b ad planum basis a c perpendicularis linea b h, quæ ipsam e f in K secet. erit b h altitudo coni, uel coni portionis a b c: & b K altitudo e f g. Quod cum lineæ a c, e f inter se æquidistent, sunt enim planorum æquidistantium sectiones: habebit d b ad b g proportionem eandem, quam h b ad b K. quare portio conoidis a b c ad portionem e f g proportionem habet compositam ex proportione basis a c ad basim e f; & ex proportione d b axis ad axem b g. Sed circulus, uel ellipsis circa diametrum a c ad circulum, uel ellipsim circa e f, est ut quadratum a c ad quadratum e f; hoc est ut quadratũ a d ad quadratũ e g. & quadratum a d ad quadratum e g est, ut linea d b ad lineam b g. circulus igitur, uel ellipsis circa diametrum a c ad circulũ, uel ellipsim circa e f, hoc est basis ad basim eandem proportionem habet, quã d b axis ad axem b g. ex quibus sequitur portionem a b c ad portionem e b f habere proportionem duplam eius, quæ est basis a c ad basim e f: uel axis d b ad b g axem. quod demonstrandum proponebatur.

16. undecimi.
4 sexti.
2. duodecimi
7. de conoidibus & sphæroidibus
15. quinti
20. primi conicorũ

THEOREMA XXV. PROPOSITIO XXXI.

Cuiuslibet frusti à portione rectanguli conoidis abscissi, centrum grauitatis est in axe, ita ut demptis primum à quadrato, quod fit ex diametro maioris basis, tertia ipsius parte, & duabus tertiis quadrati, quod fit ex diametro basis minoris: deinde à tertia parte quadrati maioris basis rursus dempta portione, ad quam reliquum quadrati basis maioris unà cum dicta portione duplã proportionem habeat eius, quæ est quadrati maioris basis ad quadratum minoris: centrum sit in eo axis puncto, quo ita diuiditur ut pars, quæ minorem basim attingit ad alteram partem eandem proportionem habeat, quam dempto quadrato minoris basis à duabus tertiis quadrati maioris, habet id, quod reliquum est unà cum portione à tertia quadrati maioris parte dempta, ad reliquã eiusdem tertiæ portionem.

SIT frustum à portione rectanguli conoidis abscissum a b c d, cuius maior basis circulus, uel ellipsis circa diametrum b c, minor circa diametrum a d; & axis e f. describatur autem portio conoidis, à quo illud abscissum est, & pla-

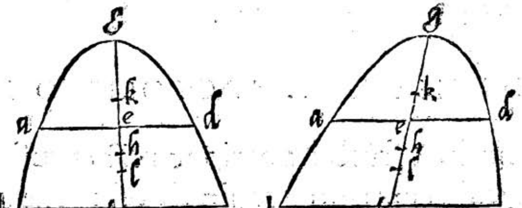

no per axem ducto secetur; ut superficiei sectio sit parabole b g c, cuius diameter, & axis portionis g f. deinde g f diuidatur in puncto h, ita ut g h sit dupla h f: & rursus g e in eandem proportionem diuidatur: sitq; g k ipsius k e dupla. Iã ex iis, quæ proxime demonstrauimus, constat centrum grauitatis portionis b g c esse h punctum: & portionis a g c punctum k. sumpto igitur infra h puncto l, ita ut k h ad h l

eam

ram proportionem habeat, quam a b c d frustum ad portionem a g d; erit punctum l eius frusti grauitatis cẽtrum: habebitq; componendo K l ad l h proportionem eandem, quam portio conoidis b g c ad a g d portionem. Itaq; quo niam quadratum b f ad quadratum a e, hoc est quadratum b c ad quadratum a d est, ut linea f g ad g e: erunt duæ tertiæ quadrati b c ad duas tertias quadrati a d, ut h g ad g k: & si à duabus tertiis quadrati b c demptæ fuerint duæ tertiæ quadrati a d: erit diuidẽdo id, quod relinquitur ad duas tertias quadrati a d, ut h k ad k g. Rursus duæ tertiæ quadra ti a d ad duas tertias quadrati b c sunt, ut k g ad g h: & duæ tertiæ quadrati b c ad tertiã partẽ ipsius, ut g h ad h f. ergo ex æquali id, quod relinquitur ex duabus tertiis quadrati b c, demptis ab ipsis quadrati a d duabus tertiis, ad tertiã partem quadrati b c, ut k h ad h f: & ad portionem eiusdẽ tertiæ partis, ad quam unà cum ipsa portione, duplam pro portionem habeat eius, quæ est quadrati b c ad quadratũ a d, ut K l ad l h. habet enim K l ad l h eandem proportionem, quam conoidis portio b g c ad portionem a g d: portio autem b g c ad portionem a g d duplam proportionem habet eius, quæ est basis b c ad basim a d: hoc est quadrati b c ad quadratum a d; ut proxime demonstratum est. quare dempto a d quadrato à duabus tertiis quadrati b c, erit id, quod relinquitur unà cum dicta portione tertiæ partis ad reliquam eiusdem portionem, ut e l ad l f. Cum igitur centrum grauitatis frusti a b c d sit l, à quo axis e f in eam, quã diximus, proportionem diuidatur; constat uerũ esse illud, quod demonstrandum proposuimus.

20.1.conoidum. 30 huius

FINIS LIBRI DE CENTRO GRAVITATIS SOLIDORVM.

Impress. Bononiæ cum licentia Superiorum.